

að samningar þessir séu bindandi fyrir stefnendur, og verður dómkrafa þeirra því tekin til greina af þessum sökum, án þess að dómur sé lagður á málsástæður þær, er stefnandinn Davíð hefur sérstaklega borið fram og áður er lýst.

Eftir atvikum og m. a. með tilliti til þess, að hér að lútandi réttarreglur geta ekki talizt fast mótaðar, þykir rétt, þrátt fyrir þessi málsúrslit, að láta málskostnað falla niður.

Þess skal getið, að dráttur sá, sem orðið hefur á því, að mál þetta yrði flutt munnlega, eftir að gagnasöfnun var talið lokið, stafar af forföllum málflutningsmanna beggja aðilja.

Árni Tryggvason borgardómari hefur kveðið upp dóm þenna, en dómsuppsaga hefur dregið nokkuð umfram venju sökum mikilla embættisanna.

Því dæmist rétt vera:

Framangreindir samningar stefnandans Davíðs Jóhannessonar og stefnda, Jónasar Hvannbergs, (dags. 22. jan. og 27. maí 1941) teljast ógildir.

Málskostnaður falli niður.

Fimmtudaginn 19. júní 1947.

Nr. 134/1946. Réttvísín og valdstjórnin

(Hrl. Ragnar Ólafsson)

gegn

Guðmundi Holberg Þórðarsyni

(Hrl. Lárus Jóhannesson)

og

Brynjólfi Einarssyni

(Hrl. Gústaf A. Sveinsson).

Setudómarar hrl. Sveinbjörn Jónsson og hrl. Theódór B. Líndal í stað hrd. Árna Tryggvasonar og hrd. Jónatans Hallvarðssonar.

Ákæra um brot gegn lögum um gjaldprotaskipti, bókhaldslöggjöf og 26. og 27. kafla almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Dómur hæstaréttar.

Ákæra um brot gegn bókhaldslöggjöfinni.

Hin stórfellda vanræksla ákærða Guðmundar H. Þórðarsonar á því að halda lögskipaðar verzlunarbækur og hin

mikla óreiða á því litla og ófullkomna bókhaldi, sem fyrir hendi var, varðar hann við 2. gr. 1. tölul., 4.—8. gr., 10.—12. gr. og 14. gr. sbr. 18.—20. gr. laga um bókhald nr. 62/1938 svo og 262. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Ákærði Brynjólfur Einarsson annaðist bókhald ákærða Guðmundar Holbergs, frá því að heildverzlun hans var stofnuð í nóvember 1939 og þangað til í október 1941. Var bókhaldið þá með þeim hætti, sem að framan er lýst, enda brast hann algerlega þekkingu til að annast það. Hefur hann því gerzt hlutdeildarmaður í broti ákærða Guðmundar Holbergs, sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga, beinlinis að því er varðar 262. gr. sömu laga, og samkvæmt lögjöfnun, að því er varðar lög nr. 62/1938.

Þá var ákærði Brynjólfur Einarsson talinn og kom fram sem eigandi verzlunarinnar Astor, þótt ákærði Guðmundur Holberg væri hinn raunverulegi eigandi hennar. Verður ákærði Brynjólfur því ásamt honum að bera ábyrgð á brotum þeim á bókhaldslöggjöfinni, er þar voru framin. Varða brot hans við 2. gr. 1. tölulið, 4.—8. gr. og 14. gr. sbr. 18.—20. gr. laga um bókhald nr. 62/1938 svo og við 262. gr. laga nr. 19/1940.

Kæra um brot gegn lögum nr. 25 14. júní 1929 um gjaldþrotaskipti.

Ákærði Guðmundur Holberg hafði haft aðalviðskipti sin við Útvegsbanka Íslands h/f. Snemma í febrúar 1942 var svo komið, að fyrirsvarsmenn bankans voru teknir að ugga um fjárhag ákærða Guðmundar, drógu að sér höndina um lánveitingar til hans og létu hann setja sér margvíslegar veðtryggingar fyrir skuldbindingum hans við bankann. Skömmu síðar hóf ákærði stórfelldar lántökur hjá Garðari Þorsteinssyni hæstaréttarlögmanni. Fóru þær aðallega fram mánuðina febrúar til júlí s. á., og komust lánin upp í 400—500 þúsund krónur. Í mailok urðu mikil vanskil á skuldum þeim, er ákærði var í við Garðar. Fóru svo leikar, að Garðar tók í júlí s. á. fasteignatryggingar af ákærða fyrir hluta af skuldum hans og fasteign að nokkru upp í hluta

þeirra, en þó voru miklar skuldir ógreiddar eða ótryggðar. Þrátt fyrir lántökurnar hjá Garðari var ákærði í svo mikilli fjárþröng, að hann af þeim sökum gat ekki leyst til sín pantaðar vörur, sem til landsins voru komnar. Af þessum sökum sneri hann sér jafnframt snemma í apríl s. á. til Lárusar hæstaréttarlögmanns Jóhannessonar. Sömdu þeir svo með sér, að Lárus veitti honum lán, og voru þau tryggð að nokkru með verðbréfum og að nokkru með vörum. Komust lán þau, sem Lárus veitti ákærða Guðmundi, að því er ákærði segir, upp í 500—600 þúsund krónur, og fór svo, að nokkur hluti lánanna varð ótryggður að dómi lánveitanda. Þá hafði og ákærði Guðmundur Holberg notið mikillar fjárhagsaðstoðar frá Ólafi Magnússyni kaupmanni. En vorið 1942 stöðvaði hann að miklu leyti fjárhagsaðstoð sína við ákærða og tók jafnframt af honum í júní og júlí s. á. veðtryggingar í fasteignum hans fyrir skuld þeirri, er ákærði var kominn í við hann. Enn tók ákærði Guðmundur Holberg lán hjá Steindóri Einarssyni bifreiðaeiganda, meðal annars eitt, að fjárhæð kr. 100000.00 nálægt mánaðamótum apríl—maí 1942. Vitnið Birgir Einarsson, sem var í þjónustu ákærða til júníloka 1942, skýrir svo frá, að sér hafi virzt ákærði vera í fjárhagskröggum þrjá til fjóra síðustu mánuðina, er hann var í þjónustu hans. Sjálfur skýrir ákærði Guðmundur svo frá, að hann hafi vegna skuldakrafna, er málflutningsmenn höfðu á hann, svo að segja engan starfsfrið haft frá því í júnímánuði 1942. Þegar á árinu 1941 hafði ákærði fengið ýmsa menn, svo sem Björn Guðmundsson, Ingimund Jónsson, Svein Pétursson, Þorlák Guðmundsson og Þorstein Jafet Jónsson, til þess að samþykkja víxla, sem samtals námu stórum fjárhæðum, án þess að þeir skulduðu honum. Víxla þessa seldi hann sem viðskiptavíxla og aflaði sér á þann hátt fjár.

Af því, sem nú er rakið, má ráða, að fjárhagur ákærða hafi versnað á árinu 1941 og honum enn hrakað á fyrri hluta ársins 1942, og þegar skattskráin 1942 kom út síðari hluta júní s. á., og ákærði sá, að honum bar að greiða nálægt 500 þúsund krónum í skatta og útsvar, hlaut hann að sjá fram á, að hann gat ekki greitt skuldir sínar að fullu, og var hon-

um þá skylt að framselja bú sitt til gjaldprotaskipta samkvæmt 5 mgr. 1. gr. laga nr. 25/1929. Ber að refska ákærða fyrir vanrækslu í þessu efni samkvæmt 39. gr. sömu laga.

Viðskipti við Ólaf Magnússon.

1) Með því að afhenda Ólafi Magnússyni kaupmanni verzlunina Astor 17. des. 1942 og láta meiri hluta andvirðis hennar ganga til greiðslu eldri skulda og með afhendingu á vörum þeim, að verðmæti kr. 47000.00, sem runnu til Ólafs í ársbyrjun 1943, skerti ákærði Guðmundur Holberg rétt annarra lánardrottna sinna. Hefur hann með því gerzt brotlegur við 4. tölul. 250 gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Þegar hér var komið, var ákærði Guðmundur Holberg kominn í slíka fjárþröng, að ákærða Brynjólfi, sem var manna kunnast um hagi hans, hlaut að vera ljóst, að afhending verzlunarinnar Astor með þeim hætti, sem hún fór fram, var ívilnun til Ólafs á kostnað annarra lánardrottna. Varðar því þátttaka ákærða Brynjólfs í afhendingu verzlunarinnar hann einnig við 250. gr. 4. tölul. laga nr. 19/1940.

2) Hinn 9. júní 1942 veðsetti ákærði Guðmundur Holberg Ólafi kaupmanni Magnússyni fasteignina nr. 86 við Njálsgötu með 1. veðrétti samkvæmt tryggingarbréfi, að fjárhæð kr. 250000.00. Var veðsetning þessi að nokkru leyti fyrir eldri skuldum. Samkvæmt því, sem áður hefur verið rakið, var fjárhagur ákærða þá orðinn svo ótryggur, að honum mátti vera ljóst, að hann skerti rétt annarra lánardrottna sinna með því að rýra þannig óveðbundnar eignir sínar. Varðar veðsetning þessi hann því refsingu samkvæmt 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

3) Hinn 8. júlí 1942 hafði ákærði Guðmundur Holberg gefið út tryggingarbréf til handhafa, að fjárhæð 200 þúsund krónur, með 3ja veðrétti í húseigninni Grundarstíg 11. Siðsumars sama ár, sennilegast í septembermánuði, afhenti hann Ólafi kaupmanni Magnússyni bréf þetta að nokkru til tryggingar eldri skuldum. Varðar þetta við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

4) Seint á árinu 1942 afhenti ákærði Guðmundur Holberg

Ólafi kaupmanni Magnússyni til eignar tryggingarbréf, að fjárhæð kr. 30000.00, með 1. veðrétti í eigninni Kaplaskjólsvégi 2, til greiðslu að minnsta kosti að einhverju leyti á eldri skuldum, er fallnar voru í gjalddaga. Varðar þetta við 4. tölul. 250. gr. almennra hegningarlaga.

5) Eins og í héraðsdómi greinir, afhenti ákærði Guðmundur Holberg Ólafi Magnússyni kaupmanni allmikið af tékkávisunum, sem ekki var innstæða fyrir. Sumar þessar ávísanir áttu að ganga til greiðslu á eldri skuldum, og varðar afhending þeirra ákærða við 261. gr. laga nr. 19/1940. Gegn öðrum þessara ávísana afhenti Ólafur ákærða við móttöku þeirra peninga eða önnur verðmæti. Hátterni ákærða í sambandi við afhendingu þessara ávísana varðar ákærða við 248. gr. sömu laga.

Viðskipti við Sigurjón Jónsson.

1) Í héraðsdómi eru réttilega rakin viðskipti ákærða Guðmundar Holbergs við Sigurjón Jónsson bankagjaldkera, að því er varðar sölu húseignarinnar Þverholts 7, og má með skirskotun til raka héraðsdóms staðfesta þá niðurstöðu, að ákærði hafi með hátterni sínu í sambandi við sölu þessa gerzt brotlegur við 248. gr. laga nr. 19/1940.

2) Handveðsetning ákærða Guðmundar Holbergs til Sigurjóns Jónssonar á skuldabréfum með veði í Þverholti 7, Reykjavík, Svanastöðum í Mosfellssveit og Grjótlæk í Stokkseyrarhreppi varðar hann við 250. gr. 4. tölul. laga nr. 19/1940. Hins vegar verður ekki staðhæft, að hann hafi skert rétt lánardrottna sinna með handveðsetningu á tryggingarbréfi í húseigninni Hótel Heklu í Reykjavík, og verður ákærði því ekki sakfelldur fyrir brot á 4. tölul. 250. gr. sömu laga vegna þessarar veðsetningar.

3) Staðfesta má þá niðurstöðu héraðsdóms, að ákærði Guðmundur hafi með greiðslu 15 þúsund króna vixilskuldar til Sigurjóns Jónssonar 3. des. 1942 bakað sér refsingu samkvæmt 250. gr. 4. tölul. nefndra laga.

Viðskipti við Hótel Heklu.

Með visun til raka héraðsdóms má staðfesta það, að hinir ákærðu hafi með ráðstöfun sinni á framangreindu trygg-

ingarbréfi í húseigninni Hótel Heklu gerzt brotlegir við 249. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Sverri Bernhöft.

1) Svo sem getur í hinum áfrýjaða dómi, gerði ákærði Guðmundur Holberg þann 10. sept. 1942 kaupsamning við Sverri Bernhöft, þar sem hann skuldbatt sig til þess að selja Sverri Bernhöft h/f húseignina nr. 22 við Mánagötu. Skyldi kaupverðið vera kr. 187000.00, og átti kaupandi að taka að sér áhvilandi veðskuld, að fjárhæð kr. 39000.00, greiða við útgáfu afsals kr. 30000.00 í peningum, gefa út skulda-bréf, að fjárhæð kr. 50000.00, en afgangur kaupverðs, kr. 68000.00, átti að ganga til greiðslu á skuldum ákærða. Áður en kaupsamningur þessi var gerður, hafði ákærði þann 21. júlí s. á. veðsett Garðari hæstaréttarlögmanni Þorsteinssyni húseign þessa með veðskuldaþréfi, að fjárhæð kr. 150000.00. Sverrir Bernhöft heildsali hefur borið það og staðfest með eiði, að honum hafi þá verið ókunnugt um veðsetninguna til Garðars. Þessi framburður hans styðst eindregið við greiðsluákvæði kaupsamningsins svo og við vætti þeirra Kristjáns Guðlaugssonar hæstaréttarlögmanns og Jóns N. Sigurðssonar héraðsdómslögmanns, og getur hinn óglöggi framburður Hafliða Halldórssonar forstjóra eigi hnekktt þessu. Þykir ákærði hafa með framangreindu hátterni gerzt brotlegur við 248. gr. sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940.

2) Staðfesta má ákvæði héraðsdóms um það, að ákærði Guðmundur hafi með framangreindum kaupsamningi stofnað í hættu hagsmunum lánardrottna sinna og þannig gerzt sekur við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 20. gr. sömu laga.

3) Með skírskotun til forsendna héraðsdóms þykir mega staðfesta, að ákærði Guðmundur Holberg hafi með lántöku sinni á 12 þúsund krónum úr hendi Sverris Bernhöfts heildsala gerzt brotlegur við 248. gr. laga nr. 19/1940. En þar sem samkvæmt framburði Sverris Bernhöfts var um það rétt, að ákærði fengi aftur, að húskaupunum loknum, ávísun þá, sem hann afhenti Sverri við lántökuna, án þess að henni væri framvísað í banka, þá þykir ekki rétt, að

láta ákærða sæta refsingu fyrir útgáfu hennar og afhendingu.

Viðskipti við Steindór Einarsson.

Auk þeirra greiðslna, sem getur í héraðsdómi, afhenti ákærði Guðmundur Holberg Steindóri bifreiðaeiganda Einarssyni 8. júlí 1942 11 víxla, samþykktu af þriðja aðilja, samtals að fjárhæð kr. 48089.74, en víxla þessa valdi Steindór úr ýmsum víxlum, sem ákærði réð yfir. Skyldu með þessu greiddar eldri skuldir ákærða við Steindór, eftir því sem til hrykki. Þessi greiðsla svo og þær greiðslur, sem í héraðsdómi getur, varða ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Sæmund Þórðarson.

Seint á árinu 1942 innti ákærði Guðmundur Holberg af hendi til Sæmundar Þórðarsonar heildsala kr. 5000.00 upp í eldri skuld. Svo afhenti hann honum og í nóvember eða desember s. á. upp í eldri skuldir 4 víxla, samtals að fjárhæð kr. 11000.00, samþykktu af þriðja aðilja. Víxlar þessir virðast hafa verið lítils virði. Með greiðslum þessum svo og þeim greiðslum, er í héraðsdómi getur, hefur ákærði Guðmundur gerzt brotlegur við 4. tölul. 250 gr. laga nr. 19/1940.

Það þykir eigi liggja nægjanlega ljóst fyrir, að ákærði Guðmundur Holberg hafi blekkst Sæmund í sambandi við greiðavíxla þá, sem í héraðsdómi getur. Verður ákærði því ekki dæmdur til refsingar fyrir þessi viðskipti.

Viðskipti við Garðar Þorsteinsson.

1) Svo sem áður segir, áttu þeir mikil skuldaskipti saman ákærði Guðmundur Holberg og Garðar Þorsteinsson hæstaréttarlögmaður. Frá því um mánaðamótin maí—júní 1942 stóð ákærði Guðmundur í sífelldum vanskilum við Garðar. Um þessi mánaðamót lánaði Garðar ákærða Guðmundi 10—20 þúsund krónur, en ákærði lét hann samtímis fá tékkávisun, að fjárhæð 59500 krónur, dagsetta 15. júní næstan á eftir. Upp í mismuninn afhenti Garðar ákærða Guðmundi Holberg vanskilavíxla. Eigi var innstæða fyrir ávisun þessari, þegar hún var sýnd til greiðslu í bankanum

daginn eftir gjalddaga hennar. Útgáfa ávísunarinnar með þeim hætti, sem nú hefur verið sagt, varðar ákærða refsingu samkvæmt 248. gr. laga nr. 19/1940.

2) Þegar það kom í ljós, að framangreind ávísun fékkst ekki greidd, og vanskil ákærða Guðmundar Holbergs fóru enn í vöxt, tók Garðar Þorsteinsson að ganga harðar að honum um greiðslur og krefja hann um tryggingar. Varð þetta til þess, að ákærði Guðmundur Holberg seldi hinn 16. júlí 1942 Garðari Þorsteinssyni og Hafliða Halldórssyni forstjóra húseignina Seljaveg 33, og gengu 65 þúsund krónur af andvirði hennar til greiðslu eldri skulda við kaupendur. Greiðsla þessi varðar ákærða Guðmund Holberg við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

3) Eins og segir í hinum áfrýjaða dómi, veitti ákærði Guðmundur Holberg þann 21. júlí 1942 Garðari Þorsteinssyni veð fyrir 150 þúsund krónum í húseigninni Mánagötu 22 í Reykjavík og 80 þúsund króna veð í húseigninni Þverholti 7 í Reykjavík, en fékk samtímis 40 þúsund krónur að láni hjá Garðari. Að öðru leyti var veðið veitt til tryggingar eldri skuldum ákærða við Garðar, og varðar veðsetningin að því leyti ákærða Guðmund Holberg refsingu samkvæmt 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

4) Með samhljóða framburði þeirra Garðars Þorsteinssonar og ákærða Guðmundar Holbergs er það komið í ljós, að ákærði setti síðari hluta árs 1942 Garðari ýmsa víxla svo og farmskírteini að veði til tryggingar eldri skuldum. Varða veðsetningar þessar ákærða Guðmund Holberg við 250. gr. 4. tölul. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Hafliða Halldórsson.

1) Hátterni ákærða Guðmundar Holbergs í sambandi við tékkávisanir þær, að fjárhæð samtals kr. 35000.00, það er í héraðsdómi greinir, varðar hann refsingu samkvæmt 261. gr. laga nr. 19/1940, enda verður það ekki talið fullsannað, að útgáfa tékkávisananna hafi verið ákvörðunarástæða fyrir lánveitingunni af hálfu Hafliða.

2) Staðfesta má það ákvæði héraðsdóms, að ákærði Guðmundur Holberg hafi brotið gegn 248. gr. laga nr. 19/1940,

er hann seldi Hafliða Halldórssyni bifreiðina R 1208 án þess að geta 6 þúsund króna veðskuldar, er á henni hvíldi.

Viðskipti við Lárus Jóhannesson.

Vöruafhendingar þær til Lárusar hæstaréttarlögmanns Jóhannessonar, sem frá er skýrt í héraðsdómi og fóru fram í október 1942 til tryggingar og lúkningar eldri skuldum, varða ákærða Guðmund Holberg refsingu samkvæmt 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Kristján Ingvar Kristjánsson.

Tékkávisun sú, að fjárhæð kr. 2000.00, sem getur í hér- aðsdómi, átti að vera hluti af andvirði húseignar, sem til stóð að Kristján Gíslason keypti af Kristjáni I. Kristjánssyni húsgagnabólstrara, og virðast ákærðu hafa gefið hana út í styrktarskyni við Kristján Gíslason. Innstæða reyndist ekki fyrir þessari ávisun, og varð síðan ekkert úr húsakaupunum. Hátterni beggja hinna ákærðu í sambandi við ávisun þessa varðar við 261. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við heildverzlun Árna Jónssonar.

Samkvæmt vottorði Ólafs Þorgrímssonar hæstaréttarlögmanns, sem hefur verið lagt fram í hæstarétti og gefið var til skýringar á framburði hans í rannsókn málsins, greiddi ákærði Guðmundur Holberg hæstaréttarlögmanninum þann 8. sept. 1942 kr. 21428.00 upp í skuld við heildverzlun Árna Jónssonar, Reykjavík. Varðar þetta ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Björgvin Grímsson.

Eins og í héraðsdómi segir, fékk ákærði Guðmundur Holberg vörur, að verðmæti kr. 13100.00, í nóvember 1942 frá Björgvin Grímssyni, eiganda Fatagerðarinnar í Reykjavík, án þess að greiða þær samtímis. Þar sem telja verður víst, að Björgvin hafi treyst því, að ákærði væri fær um að standa skil á skuldum sínum, en ákærða hlaut að vera ljóst, að svo var eigi, hefur hann með þessu framferði sínu brotið gegn 248. gr. laga nr. 19/1940.

Ekki er sannað, að ákærði Guðmundur Holberg hafi að

öðru leyti gerzt sekur um refsivert framferði í skiptum sínum við Björgvin Grímsson.

Viðskipti við Björn Guðmundsson.

1) Frá því síðari hluta árs 1941 átti ákærði Guðmundur Holberg ýmis viðskipti við Björn Guðmundsson kaupsýslumann. Fékk hann Björn til þess að leggja fram fé til fyrirtækja, sem ákærði kvaðst hafa í hyggju að stofna, svo sem veitingahúsrekstrar á Svanastöðum í Mosfellssveit og verzlunarfélags, er nefnt skyldi H. Þórðarson & Co. Þá gerðu þeir og drög að kaupsamningi um, að ákærði seldi Birni húseignina nr. 51 B við Laugaveg, og greiddi Björn nokkra fjárhæð upp í kaupverðið. Ekkert varð af stofnun nefndra fyrirtækja né framkvæmd kaupsamningsins. Þá tók ákærði við allmiklum greiðslum úr hendi Björns sem andvirði hlutabréfa í h/f Hótel Heklu, er ákærði afhenti honum aldrei. Innti Björn þannig af hendi til ákærða, án þess að nokkuð kæmi á móti, nokkra tugi þúsunda króna, sem urðu að eyðslueyri hjá ákærða.

Þegar lítið er til þessa háternis ákærða og hegðunar hans gagnvart þeim Ingimundi Jónssyni, Sveini Péturssyni, Þorláki Guðmundssyni og Þorsteini Jafet Jónssyni, sem nánar verður vikið að síðar, verður ákærði að teljast uppvis að því að hafa með endurteknum blekkingum haft fé af Birni Guðmundssyni á sviksamlegan hátt, svo að varði við 248. gr. laga nr. 19/1940.

2) Síðsumars 1942 lét ákærði Guðmundur Holberg Björn Guðmundsson fá vörur, að verðmæti 3—5 þúsund krónur, sem þeim kemur saman um, að hafi átt að vera þóknun fyrir greiða, er Björn hafði áður gert ákærða. Þá lét ákærði í janúar 1943 Björn fá 2 víxla, samþykkt af þriðja manni, samtals að fjárhæð um 13 þúsund krónur, til tryggingar eldri skuldum. Með báðum þessum ráðstöfunum hefur ákærði Guðmundur Holberg gerzt sekur við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Einar Þorgrímsson.

Með veðsetningum þeim á fasteigninni Þjórsártúni til Einars Þorgrímssonar framkvæmdarstjóra, sem getur í hin-

um áfrýjaða dómi og fram fór í september 1942, hefur ákærði Guðmundur Holberg gerzt sekur við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Einar Odd Thorsteinsson.

Á tímabilinu frá 6. október 1942 til 12. janúar 1943 greiddi ákærði Guðmundur Holberg kr. 15200.00 upp í skuld Guðmundar Kolka kaupmanns á Blönduósi við Einar Odd Thorsteinsson fyrrverandi kaupmann, svo sem nánar greinir í hinum áfrýjaða dómi. Varða greiðslur þessar ákærða refsingu samkvæmt 250. gr. 4. tölul. laga nr. 19/1940.

Staðfesta ber ákvæði héraðsdóms um það, að ákærði Guðmundur Holberg hafi brotið gegn sama hegningarlaga-ákvæði með veðsetningu 18 þúsunda króna vixils til tryggingar sömu skuld við Einar Odd Thorsteinsson.

Viðskipti við Gústaf A. Ólafsson.

1) Gústaf A. Ólafsson héraðsdómslögmaður hefur borið það, að ákærði Guðmundur Holberg hafi í janúar 1942 afhent honum tékkávisun, að fjárhæð kr. 46000.00, til greiðslu á andvirði húseignar, er ákærði keypti af honum. Hafi ekki verið innstæða fyrir ávisun þessari. Ákærði hefur neitað því, að hann hafi afhent ávisun þessa, og þykir varhugavert að telja það sannað. Þá hefur Gústaf skýrt svo frá, að ákærði Guðmundur Holberg hafi í febrúar 1942 afhent honum 4 tékkávisanir, samtals að fjárhæð kr. 46000.00. Ein þessara tékkávisana var greidd í banka, er hún var sýnd þar, en innstæðu brast fyrir hinum þremur. Kveðst Gústaf þá hafa beðizt löghalds í eignum ákærða Guðmundar til tryggingar greiðslu ávisana þessara. Löghaldsgerð þessari lauk með réttarsætt. Ákærði kveðst ekki muna eftir afhendingu þessara ávisana, en kveður vel mega vera, að skýrsla Gústafs sé rétt, og hefur kannast við, að byrjað hafi verið á löghaldsgerð af hálfu Gústafs til tryggingar greiðslu á tveimur eða þremur tékkávisunum. Með afhendingu tékkávisana þeirra, sem ekki var innstæða fyrir, hefur ákærði Guðmundur Holberg gerzt brotlegur við 261. gr. laga nr. 19/1940.

2) Ákærði Guðmundur Holberg afhenti sumarið 1942 Gústaf A. Ólafssyni vixil, að fjárhæð kr. 6500.00, sam-

þykktan af þriðja manni, til tryggingar eða greiðslu á eldri skuld. Varðar þessi afhending ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Ingimund Jónsson.

Síðla árs 1941 fékk Ingimundur Jónsson iðnaðarmaður 5—6 þúsund króna lán hjá ákærða Guðmundi Holberg til þess að kaupa hluti í atvinnufyrirtækinu Kemiko h/f. Snemma á árinu 1942 fékk Ingimundur enn lán, að fjárhæð kr. 15000.00, hjá ákærða í sama skyni. Samþykkti Ingimundur vixla fyrir þessum fjárhæðum. Eftir þetta tók hann að samþykkja og afhenda ákærða vixla í stórum stíl. Setti ákærði í umferð vixla, samþykktu af Ingimundi, er námu um eitt skeið samtals kr. 78000.00. Ákærði telur Ingimund hafa samþykkt ýmsa vixla þessara í greiðaskyni, en Ingimundur kveðst hafa samþykkt marga þeirra til framlengingar eldri vixlum og afhent ákærða suma þeirra, án þess að fjárhæðir þeirra væru greindar. Fullvist má telja, að Ingimundur hafi ekki haft fullar reiður á vixlaviðskiptum sínum við ákærða Guðmund Holberg, né hve háum fjárhæðum vixlar þessir námu samtals. Fyrir atbeina málflutningsmanns, er Ingimundur leitaði til síðsumars 1942, greiddi ákærði um kr. 40000.00 af vixlum þessum, þar af um 23000.00 til Ólafs Magnússonar kaupmanns. Varðar þessi greiðsla ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940. Um 15 þúsund krónur voru greiddar til Útvegsbanka Íslands h/f. En þar sem sá banki hafði tryggingar fyrir skuldum ákærða Guðmundar Holbergs, er ósannað, að hann hafi með greiðslu þessari gerzt sekur við nefnt lagaákvæði.

Ingimundur greiddi sjálfur kr. 25000.00 af vixilfjárhæðunum. En þó fjárhæð þessi væri nokkru hærri en frumskuldirnar, þykir eigi fullvist, að Ingimundur hafi orðið fyrir beinu fjárhagstjóni.

Með því að koma Ingimundi til að takast á hendur framangreindar fjárskuldbindingar á þeim tíma, er ákærði var að verða ógjaldfær, hefur hann gerzt brotlegur við 248. gr. sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við I. Guðmundsson & Co.

Á tímabilinu frá 30. júlí til 28. október 1942 greiddi ákærði Guðmundur Holberg Magnúsi hæstaréttarlögmanni Thorlacius f. h. firmans I. Guðmundssonar & Co. kr. 18304.42 upp í eldri skuldir. Varðar þetta ákærða refsingu samkvæmt 250. gr. 4. tölul. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Jón Heiðberg.

Eins og í héraðsdómi segir, afhenti ákærði Guðmundur Holberg Jóni Heiðberg í nóvember 1942 tvo víxla, samþykkt af öðrum, til greiðslu á eldri skuldum. Ber að staðfesta það ákvæði héraðsdóms, að ákærði hafi með greiðslum þessum gerzt brotlegur við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Karl Lúðvíksson.

Þegar ákærði Guðmundur Holberg tók lán það, er í héraðsdómi greinir, var hann löngu orðinn ógjaldfær. Varðar lántaka þessi ákærða við 248. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Margréti Árnadóttur.

Staðfesta má það ákvæði héraðsdóms, að ákærði Guðmundur Holberg hafi með veðsetningu á hlutabréfi frú Margrétar Árnadóttur gerzt sekur við 1. mgr. 247. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Ragnar Bjarkan.

Ákærði Guðmundur Holberg fékk Ragnari Bjarkan fulltrúa í júlímánuði 1942 að handveði vörur að nokkru til tryggingar eldri skuldum. Samtímis skilaði Ragnar ákærða farmskirteinum, er hann hafði haft til tryggingar sömu skuldum. Þar sem ekki er sannað, að Ragnar hafi með þessum hætti fengið betri tryggingar en hann áður hafði, verða þessi viðskipti ekki talin ákærða til sakar.

Viðskipti við Sigurð Berndsen.

Síðla árs 1942 greiddi ákærði Guðmundur Holberg til Sigurðar Berndsens kaupsýslumanns upp í óveðryggða skuld kr. 9000.00 í peningum og afhenti honum auk þess til

tryggingar víxil, er þriðji maður hafði samþykkt, að fjárhæð kr. 10000.00. Varða ráðstafanir þessar við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Skúla Jóhannsson.

Ákærði Guðmundur Holberg greiddi eftir mitt ár 1942 Skúla Jóhannssyni heildsala óveðtryggða skuld, að fjárhæð 7—8 þúsund krónur. Varðar greiðsla þessi ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Haustið 1942 fékk ákærði Guðmundur Holberg Skúla til að gerast útgefandi tveggja víxla, samtals að fjárhæð kr. 12500.00, sem ákærði samþykkti og seldi síðan. Telja má víst, að Skúli hafi treyst því, er hann gaf út víxla þessa, að ákærði væri gjaldfær, og að ákærði hafi notað sér þessa röngu hugmynd hans. Varðar þetta atferli ákærða við 248. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Svein Pétursson.

Ákærði Guðmundur Holberg og Sveinn Pétursson augnlæknir voru mikið saman við skál síðsumars 1941. Þá var það, að ákærði fékk Svein til þess að samþykkja víxil, að fjárhæð kr. 5000.00, og skyldi Sveinn fá sem gagngjald víxilsins 5 þúsund króna hlutabréf í h/f Hótel Heklu, en ákærði taldi Sveini trú um, að rekstur hótelsins væri mikill gróðavegur. Hlutabréf þetta afhenti ákærði Sveini aldrei. Síðar bauðst ákærði til að útvega Sveini vörur frá Englandi til gleraugnagerðar og fékk hann til þess að samþykkja 8000 króna víxil, en andvirði hans átti að ganga upp í þau kaup. Vöru þessarar aflaði ákærði aldrei. Er víxlarnir féllu, samþykkti Sveinn framlengingarvíxla. Ákærði seldi víxla þessa í sjálfs sin þágu.

Einhvern hluta af víxilfjárhæðum þessum greiddi ákærði sjálfur, en Sveinn kveðst, er hann var yfirheyrður, ekki hafa enn leyst til sín neitt af víxlunum, og óvíst er, hvort nokkrar skuldbindingar hvíla á Sveini vegna víxla þessara. Atferli ákærða Guðmundar Holbergs, sem að framan er lýst, varðar hann við 248. gr. sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Þorlák Guðmundsson.

Ákærði Guðmundur Holberg og Þorlákur Guðmundsson skósmiður höfðu átt ýmis smáviðskipti saman frá því á árinu 1934 eða 1935. Á árinu 1940 leitaði Þorlákur til ákærða um peningalán, og lét ákærði hann fá kr. 15000.00 gegn víxli, samþykktum af Þorláki, að fjárhæð kr. 15000.00, tryggðum með 3ja veðrétti í húseigninni nr. 44 við Klapparstig. Upp frá þessu fékk ákærði Þorlák til þess að samþykkja mikinn fjölda víxla fyrir stórum fjárhæðum. Námu slíkir víxlar á tímabili yfir 100 þúsund krónum. Seldi og ráðstafaði ákærði víxlum þessum til ýmissa aðila. Víxla-samþykktir þessar fóru síðast fram síðari hluta sumars 1942. Virðist Þorlákur hafa gert það að nokkru í greiðaskyni, en að nokkru í þeirri trú, að ákærði hjálpaði honum til að koma upp verzlun með því að útvega honum húsnæði til verzlunar og vörur. Ekki kom til framkvæmda í þessu efni af hálfu ákærða, og ekki fékk Þorlákur úr hendi ákærða gagngjald, svo nokkru næmi, fyrir víxilskuldbindingar sínar. Leiddi þetta allt til þess, að Þorlákur gat ekki risið undir skuldum þessum og varð gjaldþrota í febrúar 1943. Atferli ákærða gegn Þorláki, sem virðist hafa lagt allt sitt ráð efnahagslega í hönd ákærða, varðar hann við 253. gr. og að nokkru við 248. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Þorstein Jafet Jónsson.

1) Frá því á miðju ári 1941 áttu þeir Þorsteinn Jafet Jónsson kaupmaður og ákærði Guðmundur Holberg mikil viðskipti saman. Á árinu 1942 gaf Þorsteinn út og afhenti ákærða víxil með tryggingarbréfi, að fjárhæð kr. 100000.00, með 1. veðrétti í húseigninni nr. 74 við Sólvalлагötu, er Þorsteinn þá hafði í smíðum. Þessu bréfi ráðstafaði ákærði til Ólafs kaupmanns Magnússonar í september 1942. Andvirði þess gekk að nokkru leyti til greiðslu eldri skulda við Ólaf, og að nokkru greiddi Ólafur það í peningum. Má ætla, að þeir peningar hafi smámsaman gengið til Þorsteins. Að því leyti sem andvirði bréfs þessa gekk til greiðslu eldri skulda ákærða við Ólaf, varðar það ákærða refsingu samkvæmt 249. gr. laga nr. 19/1940. Auk nefnds tryggingarbréfs gaf

Þorsteinn út þrjú tryggingarbréf fyrir stórum fjárhæðum, sem tryggð voru með veði í sömu eign, en ákærði ráðstafaði þeim ekki, og voru þau aldrei þinglesin.

2) Allt fram á haust 1942 samþykkti Þorsteinn fjölda víxla, sem hann afhenti ákærða og ákærði ráðstafaði. Ákærði lét Þorstein fá upp í viðskipti þeirra bæði vörur í smáslöttum og peninga. Þorsteinn telur sig hafa samþykkt víxla fyrir hærri fjárhæðum en nam þeim vörum og peningum, er hann fékk hjá ákærða. En ekki treysti hann sér til þess að nefna neinar tölur í því sambandi, enda hafði Þorsteinn ekkert bókhald um viðskiptin. Öll voru viðskipti þeirra Þorsteins og ákærða geysilega óreiðukennd, en ekki þykir fullsannað, að ákærði hafi framið refsivert athæfi í sambandi við viðskipti þeirra umfram það, sem að framan er greint.

Viðskipti við Ásbjörn Ólafsson.

Ákærði Guðmundur Holberg seldi hinn 11. júlí 1942 Ásbirni Ólafssyni kaupmanni húsið nr. 22 við Vífilsgötu fyrir kr. 155000.00. Yfir 50 þúsund krónur af andvirðinu gengu til lúkningar eldri skuldum við Ásbjörn. Verknaður þessi varðar ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Chemia h/f.

Ákærði Guðmundur Holberg greiddi í nóvember eða desember 1942 Chemia h/f kr. 2000.00 upp í eldri skuld. Varðar greiðsla þessi ákærða refsingu samkvæmt 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940.

Viðskipti við Óla J. Ólason.

Ákærði Guðmundur Holberg og Óli J. Ólason kaupmaður höfðu átt viskipti saman í nokkur ár fyrir gjaldþrot ákærða. Síðustu árin kom það oft fyrir, að Óli J. Ólason samþykkti víxla fyrir ákærða í greiðaskyni, og stóð ákærði í skilum með víxla þessa fram á síðari hluta sumars 1942, en eftir það varð Óli J. Ólason að greiða nokkra þeirra. Suma endurgreiddi ákærði Óla, og varðar það ákærða við 4. tölul. 250. gr. laga nr. 19/1940. Seint á árinu 1942 ábækti Óli J. Ólason í greiðaskyni nokkra víxla, samtals að fjárhæð kr.

19000.00, og seldi ákærði þá síðan. Víxlar þessir voru ógreiddir, þegar ákærði varð gjaldþrota. Telja verður víst, að Óli J. Ólason hafi treyst því, þegar hann ábekti síðastnefnda víxla, að ákærði væri gjaldfær, en ákærða hlaut að vera ljóst, að svo var eigi. Hefur ákærði því, er hann fékk Óla J. Ólason til þess að ábekja víxla þessa, svo og með sölu þeirra, gerzt brotlegur við 248. gr. laga nr. 19/1940.

Niðurlag.

Við ákvörðun refsingar ákærða Guðmundar Holbergs þykir mega m. a. virða það, að honum gafst kostur á lánum frá fjársterkum mönnum til framhaldsrekstrar síns, eftir að viðskiptabanki hans hafði dregið að sér höndina um lánveitingar til hans. Svo má og á það líta, að ýmsir lánardrottnar hans gengu mjög hart að honum um heimtu skulda eða trygginga fyrir þeim síðari hluta árs 1942. Þykir refsing ákærða með vísun til allra málavaxta hæfilega ákveðin fangelsi 2 ár og 8 mánuði.

Með þessari breytingu ber að staðfesta niðurstöðu hins áfrýjaða dóms.

Ákærði Guðmundur Holberg greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir hæstarétti, kr. 3500.00. Ákærði Brynjólfur greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir hæstarétti, kr. 2300.00. Allan annan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin málssóknarlaun skipaðs sækjanda fyrir hæstarétti, kr. 7000.00, greiði ákærðu in solidum að $\frac{1}{20}$ hluta, en ákærði Guðmundur Holberg greiði einn $\frac{19}{20}$ hluta.

Dómsorð:

Ákærði Guðmundur Holberg Þórðarson sæti fangelsi 2 ár og 8 mánuði. Að öðru leyti á hinn áfrýjaði dómur að vera óraskaður.

Ákærði Guðmundur Holberg Þórðarson greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir hæstarétti, Lárusar hæstaréttarlögmanns Jóhannessonar, kr. 3500.00. Ákærði Brynjólfur Einarsson greiði málsvarnarlaun

skipaðs verjanda síns fyrir hæstarétti, Gústafs A. Sveinsonar hæstaréttarlögmanns, kr. 2300.00.

Allan annan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin málsóknarlaun skipaðs sækjanda fyrir hæstarétti, Ragnars hæstaréttarlögmanns Ólafssonar, kr. 7000.00, greiði ákærðu in solidum að $\frac{1}{20}$ hluta, en ákærði Guðmundur Holberg Þórðarson greiði einn $\frac{1}{20}$ hluta.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur aukaréttar Reykjavíkur 15. júlí 1946.

Ár 1946, mánudaginn 15. júlí, var í aukarétti Reykjavíkur, sem haldinn var í skrifstofu réttarins af Bergi Jónssyni sakadómara, upp kveðinn dómur í málinu nr. 2498—2499/1944: Réttvisin og valdstjórnin gegn Guðmundi Holberg Þórðarsyni og Brynjólfi Einarssyni, sem tekið var til dóms sama dag.

Mál þetta er af réttvisinnar og valdstjórnarinnar hálfu höfðað gegn Guðmundi Holberg Þórðarsyni, fyrrverandi stórkaupmanni, til heimilis á Spítalastíg 5 hér í bæ, og Brynjólfi Einarssyni verzlunarmanni, til heimilis á Grundarstíg 11 hér í bæ, fyrir brot gegn XXVI. og XXVII. kafla almennra hegningarlaga nr. 19 12 febrúar 1940, lögum nr. 25 14. júní 1929 um gjaldþrotaskipti og lögum nr. 62 11. júlí 1938 um bókhald.

Ákærði Guðmundur Holberg Þórðarson er kominn yfir lögaldur sakamanna, fæddur 1. ágúst 1906, og hefur, svo kunnugt sé, sætt þessum kærnum og refsingum.

1932 $\frac{1}{4}$ Kærður af Guðbirni Guðmundssyni fyrir meint svik. Sök sannaðist ekki.

1932 $\frac{1}{3}$ Kærður af Sturlaugi Jónssyni & Co. fyrir meint tékksvik. Kærður innleysti ávisunina með kr. 200.00, og málið var afturkallað.

1932 $\frac{2}{11}$ Sátt, 100 kr. sekt fyrir brot gegn lögum nr. 53 1911.

1934 $\frac{1}{2}$ Sátt, 50 kr. sekt fyrir ölvun á almannafæri.

1940 $\frac{1}{2}$ Sátt, 5 kr. sekt fyrir brot gegn lögum nr. 18 1901.

1941 $\frac{1}{3}$ Sátt, 5 kr. sekt fyrir brot gegn lögum nr. 18 1901.

1941 $\frac{1}{10}$ Dómur hæstaréttar, 800 kr. sekt fyrir brot gegn húsa-leigulögnum.

1941 $\frac{1}{11}$ Kærður fyrir ölvun innanhúss. Fellt niður.

1942 $\frac{1}{2}$ Sátt, 100 kr. sekt fyrir brot gegn reglugerð um raforkuvirki.

Ákærði Brynjólfur Einarsson er kominn yfir lögaldur sakamanna, fæddur 27. febrúar 1912, og hefur, svo kunnugt sé, sætt þessum kærnum og refsingum:

- 1937 $1\frac{1}{2}\%$ Áminning fyrir að auðkenna ekki kennslubifreið.
 1937 3% Sátt, 15 kr. sekt fyrir brot á umferðarreglum.
 1938 2% Áminning fyrir brot á umferðarreglum.
 1939 $\%$ Sátt, 15 kr. sekt fyrir brot á umferðarreglum.
 1939 1% Undir rannsókn út af ökuóhappi. Ekki talin ástæða til málsóknar.
 1942 $1\frac{1}{2}\%$ Sátt, 50 kr. sekt fyrir of háa álagningu á vefnaðarvöru.
 Upptækur ólöglegur ágóði kr. 8.10.

Með bréfi til skiptaréttar Reykjavíkur, dagsettu 26. janúar 1943, beiðist ákærði Guðmundur Holberg þess, að bú sitt verði tekið til gjaldþrotaskipta þegar í stað, þar eð hann telji sig ekki geta staðið í skilum við lánardrottna sína. Samkvæmt þessari beiðni, staðfestri af Guðmundi í skiptaréttinum næsta dag, 27. janúar 1943, úrskurðaði rétturinn sama dag, að bú hans skyldi tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar. Með bréfi, dagsettu 29. sama mánaðar, sendi skiparáandi sakadómaranum afrit úrskurðarins. Þá þegar hinn 3. febrúar var Ragnari Ólafssyni, lögfræðingi og löggiltum endurskoðanda, núverandi hæstaréttarlögmanni, falin endurskoðun bókhalds ákærða Guðmundar. Hinn 9. febrúar 1943 hófst lögregluréttarrannsókn um gjaldþrotið, og var Guðmundur þann dag úrskurðaður í gæzluvarðhald. Fyrsti þáttur rannsóknar þessarar stóð óslitið til 17. apríl sama ár, en þá var Guðmundur látinn laus úr gæzluvarðhaldi.

Bókhaldsendurskoðun stóð fram um áramót 1943 og 1944, og eru skýrslur endurskoðandans dagsettar 26. nóvember og 18. desember 1943 og 8. janúar 1944. Lögregluréttarrannsóknin hélt nú áfram, og var málið síðan sent dómsmálaráðuneytinu til fyrirsagnar, en með bréfi, dagsettu 28. marz 1944, fyrirskipar ráðuneytið málshöfðun gegn hinum ákærðu á þann hátt, er að framan segir. Rannsókninni lauk 17. apríl 1944. Hinn 19. apríl sama ár voru verjendur ákærðu skipaðir, hrl. Lárus Jóhannesson fyrir ákærða Guðmund Holberg og hrl. Gústaf A. Sveinsson fyrir ákærða Brynjólf. Sá fyrrnefndi skilaði vörn hinn 4. október 1944, en sá síðartaldi hinn 9. s. m. Í skipunarbréfum verjendanna var fyrirtökudagur málsins í aukarétti ákveðinn 1. júní 1944, og var fyrir þá lagt að skila þá vörnum, en af ýmsum ástæðum, er verjendur hafa greint frá, dróst sem áður segir, að þeir skiluðu vörnunum, og þykir það eftir atvikum vítalaut.

Dómur var uppkveðinn í málinu 1. nóvember 1944, en í hæstarétti hinn 5. f. m. var dómurinn ómerktur og málinu vísað heim í hérað til dómsálagningar af nýju.

Með áðurnefndum skiptaréttarúrskurði var bú Guðmundar sjálfs tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, þar á meðal heilverzlun hans, sem var einkaeign hans. Með úrskurði skiptaréttarins, uppkveðnum 6. febrúar 1944, var bú Þorláks Guðmundssonar skósmiðs, Karlagötu 20, sem hafði haft mikil viðskipti við ákærða Guðmund Holberg,

tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar. Með úrskurðum skiptaréttarins, upp kveðnum 19. sama mánaðar, voru bú fyrirtækjanna Windsors Magasins, Perlubúðarinnar og Sportvörugerðarinnar tekin til gjaldþrotaskiptameðferðar, en ákærðu voru báðir skráðir eigendur fyrst nefnda fyrirtækisins, ákærði Brynjólfur þess í miðið og ákærði Guðmundur Holberg og sambýliskona hans, Jónheiður Kristín Lárusdóttir, þess síðastnefnda. Lögregluréttarrannsókn um öll þessi gjaldþrot var tekin inn í rannsóknina um gjaldþrot ákærða Guðmundar Holbergs, og var hrl. Ragnari Ólafssyni falin bókhaldsrannsókn nefndra þriggja fyrirtækja.

Rannsókn allra þessara gjaldþrota hefur orðið all umfangsmikil og löng, meðal annars sökum þess, hve viðskipti ákærða Guðmundar hafa í mörgum tilfellum verið ónákvæm og flækjukennd, en framar öllu hefur þó hin megna bókhaldsóreiða hans, sem síðar verður að vikið, sérstaklega torveldað og tafið rannsóknina.

Ákærði Guðmundur Holberg er stúdent að menntun. Hann lauk stúdentsprófi 1927 og innritaðist sama ár í lagadeild Háskóla Íslands. Þar stundaði hann nám, þó þannig að hlé varð á, fram til 1934 eða 1935, að hann hætti námi. Á árunum 1931—1932 rak hann smásöluverzlun hér í bænum, en frá því hann hætti námi og fram á árið 1939 stundaði hann aðallega húsabyggingar og húsasölu hér í bænum. Hinn 7. nóvember 1939 keypti hann leyfi til heildsöluverzlunar hér í bænum, en ekki virðist hann hafa byrjað verulega á heildsölu fyrr en á árinu 1940, og bókhald hans hefst ekki fyrr en 1. nóvember 1940, þó að visu séu færðar nokkrar nótur yfir vörur, sem seldar voru fyrir þann tíma. Síðan rak hann heildsverzlun óslitið fram að gjaldþroti undir nafninu Heildsverzlun Guðm. H. Þórðarsonar, en eigi lét hann færa nafn þetta í firmaskrá. Jafnframt heildsverzluninni rak hann húsabyggingar og húsasölu með miklum ábata, svo sem síðar verður að vikið.

Ákærði Brynjólfur réðist í þjónustu ákærða Guðmundar Holbergs um mánaðamótin október og nóvember 1939 og var óslitið í þjónustu hans frá því fram að gjaldþroti. Þegar hann réðist í þjónustu Guðmundar Holbergs stóð svo á, að hann var í skuld við hann (ákærða G. H. Þ.), vegna bifreiðarkaupa, og var áformað, að hann ynni skuldina af sér. Vistin framlengdist síðan, og hafði Brynjólfur bæði fæði og húsnaði hjá Guðmundi. Aldrei var um það samið, hve mikið kaup Brynjólfur skyldi hafa, og aldrei fór neitt uppgjör fram um það, en Brynjólfur fékk greitt smátt og smátt það, sem hann þarfnaðist þá og þá, en allar virðast þær greiðslur hafa verið litlar. Yfirleitt hefur afstaða Brynjólfs gagnvart Guðmundi Holberg verið sem hlýðins hjús gagnvart húsbónda. Hann virðist hafa unnið Guðmundi allt, er hann vann, haft óreglulegan vinnutíma og gert það, er fyrir hann var lagt, án þess að gera sér sem skyldi grein fyrir þeim afleiðingum, er þau verk gátu haft fyrir hann sjálfan,

svo sem samþykktir víxla eftir beiðni Guðmundar Holbergs, án þess að neitt kæmi fyrir.

Eins og áður segir, var Brynjólfur talinn eiga verzlunina Windsor Magasin að hálfu á móti Guðmundi og Perlubúðina einn, og auk þess var hann talinn eigandi verzlunarinnar Astors einn. Öll voru fyrirtæki þessi smásöluverzlanir. Hinn 24. september 1942 var skrásett í firmaskrá Reykjavíkur tilkynning ákærðu, dagsett 15. s. m., um að þeir rækju smásöluverzlunina Windsor Magasin með ótakmarkaðri ábyrgð.

Verzlunin Perlubúðin er skrásett í firmaskrá Reykjavíkur 29. september 1941, en hinn 29. desember 1942 tilkynnir ákærði Brynjólfur til firmaskrárinnar, að hann hafi hinn 11. febrúar 1942 keypt verzlunina.

Verzlunin Astor var ekki skrásett á firmaskrá. Ákærðu eru á einu máli um, að Guðmundur Holberg hafi stungið upp á því við Brynjólf, að hann yrði skrifaður fyrir eða talinn kaupandi að Perlubúðinni og hálfu Windsor Magasin og stofnaði Astor. Kvaðst Guðmundur Holberg vilja, að Brynjólfur eignaðist fyrirtæki þessi með timanum, og kvaðst hann ætla að taka smátt og smátt af kaupi Brynjólfs upp í andvirði verzlananna. Kvaðst hann með þessu vilja skapa heildverzlun sinni viðskiptavini og gat þess einnig, að óheppilegt væri og óvinsælt fyrir heildsala að eiga smásöluverzlanir. Þetta samþykkti ákærði Brynjólfur, og varð hann því talinn fyrir verzlununum, eins og sagt hefur verið. Hins vegar lagði hann aldrei einn einasta eyri til kaupa verzlananna eða í þær síðar, heldur lagði ákærði Guðmundur Holberg allt fé í þær, og aldrei tjáði ákærði Guðmundur Holberg honum, að hann hefði tekið af kaupi hans upp í andvirði verzlananna. Ákærði Guðmundur Holberg réð síðan verzlunum þessum bæði um húsnæði og fólksald og greiddi húsaleigu og kaup starfsfólks. Hann annaðist vöruinnkaup til þeirra, þau er ekki voru úr heildverzlun hans sjálfs. Allt það fé, er inn kom fyrir vörusölu í verzlunum þessum, rann í sjóð Guðmundar. Bókhaldi öllu fyrir verzlanir þessar var mjög ábótavant, og ein þeirra, Astor, hafði, að heita má, ekkert bókhald. Verður ekkert af bókhaldinu ráðið um, hvort Brynjólfur hafi raunverulega átt verzlanir þessar og verzlunarhluta. Af framantöldu, sem og rannsókn málsins yfirleitt varðandi nefnd fyrirtæki, verður að álíta, að eignarréttur Brynjólfs að verzlununum hafi einungis verið að nafninu til og tilkynningar hans til firmaskrárinnar um eignarrétt sinn að þeim til málamynda, en að Guðmundur hafi verið raunverulegur eigandi allra verzlananna.

Sportvörugærðin var iðnfyrirtæki, er framleiddi aðallega kvenkjóla. Samkvæmt firmaskrá Reykjavíkur keyptu ákærðu Guðmundur Holberg og áðurnefnd sambýliskona hans það fyrirtæki 2. marz

1942. Ákærði Brynjólfur var ekki talinn eigandi þess, en hafði prókúruumboð fyrir það.

Ákæran um brot gegn bókhaldslöggjöfinni.

Í málshöfðunarskipun dómsmálaráðuneytisins er tekið fram, að ekki séu fyrirskipaðar frekari aðgerðir út af gjaldþroti fyrirtækjanna Sportvörugerðarinnar, Windsors Magasins og Perlubúðarinnar sérstaklega. Kemur því ekki til álita, hvort bókhald þessara fyrirtækja hafi uppfyllt skilyrði bókhaldslaganna. Verður það því bókhald heildverzlunar ákærða Guðmundar Holbergs og hans sjálfs að öðru leyti og bókhald verzlunarinnar Astors, sem hér koma til álita. Á því er enginn vafi, að ákærði Guðmundur Holberg var bókhaldsskyldur fyrir heildverzlunina samkvæmt 2. gr. 1. tölulið bókhaldslaganna, og þar sem sú niðurstaða er fengin, að hann hafi verið raunverulegur eigandi verzlunarinnar Astors, var hann einnig samkvæmt sama ákvæði bókhaldsskyldur fyrir þá verzlun. Samkvæmt sama ákvæði hefur hann einnig verið skyldur til að hafa bókhald um hin miklu fasteignakaup sín og sölur.

Verður hér byggt á niðurstöðum endurskoðandans, án þess að ástæða þyki til að fara frekar út í einstök atriði, en niðurstaða hans um bókhald heildverzlunarinnar og ákærða Guðmundar Holbergs persónulega er þessi:

„Bókhaldi gjaldþrota var mjög ábótavant, meðal annars í eftirfarandi atriðum:

1. Sjóðbók yfir daglegar inn- og útborganir hefur aldrei verið færð.
2. Færslur í dagbók voru ekki fullnægjandi og sjáanlega færðar löngu eftir að viðskipti fóru fram.
3. Síðan í ágúst 1942 til gjaldþrots virðist engin tilraun hafa verið gerð til bókfærslu.
4. Gjaldþroti hafði umfangsmikla fasteignasölu, fasteignaleigur og húsbyggingar, án þess að nokkur tilraun væri gerð til að bókfæra þau viðskipti.
5. Gjaldþroti hafði margs konar og umfangsmikil víxlaviðskipti og lánsútveganir, en aðeins örlítið brot af þeim viðskiptum var bókfært.

Auk þessa var mikil óregla í fylgiskjölum, þau ekki í skipulagðri röð, svo sem lögbóðið er.“

Í skýrslu endurskoðandans um bókhald verzlunarinnar Astors segir, að telja megi, að verzlunin hafi ekkert bókhald haft. Hið eina bókhaldskyns, sem fyrir lá úr verzluninni, var dagbókarkladdi með 10 færslum á tímabilinu 16. maí til 9. september 1942, án fylgiskjala, auk nokkurra kvittana og skjala, er fundust í vörzlum gjaldþrota-bús ákærða Guðmundar Holbergs.

Ákærði Guðmundur Holberg annaðist aldrei bókhald sitt sjálfur og fylgdist mjög litið með því. Var það ákærði Brynjólfur, sem hafði það með höndum, þar til sérstakur bókhaldari, Lárus Stefáns-son, var ráðinn 20. október 1941. Þá tók hann við því og hafði það með höndum til næsta hausts, að hann hætti störfum hjá ákærða Guðmundi Holberg. Kveðst ákærði Guðmundur Holberg hafa orðið að láta hann fara úr þjónustu sinni í september 1942 sökum óreglu. Lárus hefur borið vitni í málinu og skýrt frá því, að sér hafi eigi verið unnt að færa bækurnar svo vel væri, sökum þess að mjög hafi á það skort, að hann fengi þau gögn, er nauðsynleg voru til bókhaldsins, og hafi bókhaldið því orðið mjög ófullkomið. Eftir að Lárus hætti störfum hjá ákærða, réði hann til sín annan mann til bókhaldsins, en starf hans fór í bókhald fyrir Hótel Heklu h/f, og varð því ekkert úr, að hann færði bækur heildverzlunarinnar. Ekkert hefur komið fram um, að bókhald ákærða hafi verið falsað eða skjöl eða bækur eyðilagðar eða komið undan í sviksamlegum tilgangi. Sú bókhaldsóreiða, er nú hefur verið lýst, varðar ákærða Guðmund Holberg refsingu samkvæmt 2. gr. 1. tölulið, 4.—8. gr. og 14. gr. sbr. 19. og 20. gr. bókhaldslaganna og 262. gr. almennra hegningarlaga. Þar sem ákærði Brynjólfur var einungis starfsmaður ákærða Guðmundar Holbergs við bókhald heildverzlunarinnar og víst má auk þess telja, að ákærði Guðmundur Holberg hafi búið mjög illa í hendur hans með gögn til bókhaldsins, verður honum eigi gefin refsiverð sök á því, hve ófullkomið það var. Sama á við um bókhald verzlunarinnar Astors, þar eð ákærði Guðmundur Holberg var samkvæmt framansögðu raunverulegur eigandi hennar og því bókhaldsskyldur hennar vegna, en ákærði Brynjólfur einungis starfsmaður hans við þá verzlun, enda þótt hann væri talinn eigandi hennar.

Ákæran um brot gegn lögum nr. 25 14. júní 1929 um gjaldþrotaskipti.

Eina ákvæðið í gjaldþrotaskiptalögnum, sem til athugunar kemur, hvort ákærði hafi brotið, er niðurlagsákvæði 1. greinar. Þar sem mál er eigi höfðað út af gjaldþrotum Windsors Magasins og Perlubúðarinnar sérstaklega, er ljóst, að ákærði Brynjólfur fellur utan þessa sviðs og verður því sýknaður af þessu ákæruatriði.

Til þess að komast að niðurstöðu um sekt eða sýknu ákærða Guðmundar Holbergs af þessu ákæruatriði, verður að gera sér svo ljósa grein sem unnt er af fjárhag hans um árabil fyrir gjaldþrotið. En eigi er auðvelt að fá ljósa mynd af þessu, og ber þar aðallega tvennt til: Bókhaldsóreiða ákærða og ófullkomnar skýrslur hans sjálfs um þetta atriði. Vitni hafa engin fram komið, er vítað hafi um raunverulegan fjárhag ákærða á þeim tíma, er hér skiptir máli.

Eins og áður segir, stofnsetti ákærði heildverzlun sína á árinu

1940. Bækur voru færðar yfir rekstur heildverzlunarinnar árið 1940, 1941 og hluta af árinu 1942, en öll árin var bókfærslan mjög óörugg, og hinar færðu bækur virðast því ekki gefa rétta hugmynd um rekstur verzlunarinnar þessi ár. Endurskoðandi búsins yfirför þessar bækur og önnur skjöl, sem fundust í vörzlum ákærða við gjaldþrot, og gerði reikninga heildverzlunarinnar upp af nýju. Samkvæmt uppgjöri endurskoðandans nam vörusala heildverzlunarinnar:

1940	kr. 47753.31
1941	— 699805.25
1942—43	— 2032747.38

Kr. 2780305.94

Vörur við gjaldþrot (söluverð) kr. 213376.08

Kr. 2993682.02

Brúttó-hagnaður af þessari vörusölu virðist hafa verið kr. 467791.01, en það er ca. 18½% af innkaupsverði varanna. Nettó-hagnaður virðist hins vegar samkvæmt færslum:

	Tap	Hagnaður
1940		kr. 1680.37
1941	kr. 205890.31	
1942—43		— 642457.82
Einkaúttækt 1941	— 32485.89	
— 1942	— 14357.21	
Nettó hagnaður	— 391404.78	

Kr. 644138.19 Kr. 644138.19

Til að finna út hagnað af verzluninni má bæta við þetta:

Hagnaður samkvæmt framansögðu	kr. 391404.78
Fært eigið kaup 1940	— 10800.00
Fært eigið kaup 1941	— 18000.00
Vörur afhentar hrl. Lárusi Jóhannessyni, við gjaldþrot óbókfært	— 50321.93

Kr. 470526.71

* En frá þessu ber að draga:

1. Ófærðar kvittanir fyrir vörugreiðslum í vörzlum Lárusar Jóhannessonar hrl.	kr. 272945.50
2. Skuldir vegna vörukaupa samkvæmt kröfufasta við gjaldþrot	— 20304.49
	kr. 293249.99

Nettó ágóði af heildverzlun kr. 177276.72

Allt frá 1939 og fram til gjaldþrota rak ákærði umfangsmiklar húsabyggingar og fasteignasölu. Yfir þessa starfsemi færði ákærði ekkert bókhald. En endurskoðandi búsin hefur reiknað samkvæmt nótum og reikningum, sem fundust í vörzlum ákærða við gjaldþrot, svo og samkvæmt eigin játningu ákærða um sumar húseignirnar, sem ber saman við framburð vitna, að hagnaður ákærða af húsbyggingum og fasteignasölu hafi numið kr. 1218010.14. Þetta telur ákærði þó mikils til of hátt og má vera, að einhverju skeiki, en það er hafið yfir allan efa, að ákærði hefur haft mjög mikinn hagnað af fasteignunum.

Eins og áður segir, rak ákærði ýmist einn eða í félagi við aðra eftirtalдар smásöluverðanir:

Windsor-magasin, Laugaveg 8 og Vesturgötu 2.

Perlubúðina, Vesturgötu 39.

Sportvörugerðina, Hverfisgötu 50.

Astor, Laugveg 8.

Í bókum ákærða eru ekki færðar neinar stofnfjárgreiðslur til þessara fyrirtækja. En í bókum fyrirtækjanna eru færðar nokkrar innborganir frá ákærða. Ekki er heldur hægt að sjá af bókum ákærða, að hann hafi haft nokkurn hagnað af rekstri þessara fyrirtækja. En samkvæmt viðskiptareikningi ákærða hjá Lárusi Jóhannessyni hrl. virðist Windsormagasin hafa greitt til ákærða kr. 74098.57 umfram það, sem Lárus greiddi vegna Windsor-magasins, og við gjaldþrot voru Lárusi afhentar vörur frá Windsor til greiðslu á skuldum ákærða við Lárus, kr. 86143.00.

Á þessum árum keypti og seldi ákærði nokkrar bifreiðar, og reiknar endurskoðandi búsin samkvæmt þeim upplýsingum, sem eru fyrir hendi, að ákærði hafi tapað kr. 17135.15 á þessum viðskiptum.

Auk þessa eru upplýsingar um kostnað, greiðslur og skaðabætur, sumar vegna verzlunarrekstrar ákærða, aðrar vegna fasteignasölu ákærða og enn aðrar persónulegar greiðslur og skattar.

Þessar greiðslur eru:

Ófærðir vanskilavextir viðskiptamanna 1941	kr.	1301.60
Ófærðir vanskilavextir viðskiptamanna 1942	—	3912.40
Ófærðir vextir greiddir hönkunum	—	55831.67
Ófærðir vanskilavextir greiddir Útvegsbankanum eftir gjaldþrot	—	2261.25
Ófærðir vanskilavextir greiddir Útvegsbankanum ..	—	59.20
Ófærður kostnaður greiddur Lárusi Jóhannessyni ..	—	48826.20
Ófærður kostnaður greiddur Gústaf Ólafssyni	—	4397.75
Ófærður kostnaður samkv. lýstum forgangskröfum ..	—	596552.89
Ófærður kostnaður samkvæmt alm. kröfum	—	35256.65
Ófærðar skaðabætur samkvæmt alm. kröfum	—	41724.00

Kr. 790123.61

Frá dregst:

Innborgaðir vextir frá Útvegsbankanum	kr.	367.28	
Innborgaðir vextir frá Lárusi Jóhannes- syni	—	1408.14	kr. 1775.42
			Kr. 788348.19

Við gjaldþrot voru húsgögn ákærða seld fyrir kr. 10902.77, en innkaup þeirra eru falin í einkaúttækt ákærða.

Samkvæmt þessu hefði ákærði átt að eiga við gjaldþrot:

Ágóði af heildverzlun	kr.	177276.72	
Greitt til Lárusar Jóhannessonar vegna ákærða frá Windsor Magasini	—	74098.57	
Vörur frá Windsor Magasini afhentar Lárusi Jó- hannessyni upp í skuldir ákærða	—	86143.00	
Hagnaður af fasteignasölu	—	1218010.14	
Húsgögn, söluverð	—	10902.77	
			Kr. 1566431.20

Frá dregst:

Tap á bílum	kr.	17135.15	
Ófærður kostnaður og skaðabætur ..	—	788348.19	kr. 805483.34
Netto-eign hefði átt að vera	—	760947.86	

Endurskoðandi búsin lætur fylgja þessari niðurstöðu athuga-
semdir í 12 liðum, þar sem bent er á ýmis atriði, sem ekkert er
bókfært um, sem líklegt er, að orkað hafi á fjárhag ákærða bæði til
hags og óhags. Þykir eigi ástæða til að rekja athugasemdir þessar
í einstökum atriðum, en þær hniga í þá átt, að ótaldir séu í bók-
færslu ákærða verulegir útgjaldaliðir, eins og fjárhagurinn við gjald-
þrot ljóst sýnir að hlýtur að vera.

Ákærði telur, að auk þessa séu kvittanir að upphæð kr. 102931.56,
sem voru í vörzlum hans við gjaldþrot fyrir greiðslum, sem engin
verðmæti hafi komið fyrir, eða greiðslur fyrir verðmæti, sem búið
var að telja búinu til tekna, án þess að það hafi verið skuldað fyrir
greiðslunum.

Við gjaldþrot vantaði ákærða hins vegar kr. 1345066.94 til þess
að eiga fyrir skuldum, og munar það kr. 2106014.80 frá því, sem
endurskoðandi búsin telur, að átt hefði að vera. Upp í þenna mis-
mun koma útistandandi skuldir, sem í bókum eru taldar kr.
1094980.72, en að sögn ákærða voru þær að mestu leyti greiddar
honum fyrir gjaldþrot, og eru þær því ekki verðmæti í búinu, nema
að mjög litlu leyti.

Enn fremur voru í vörzlum ákærða viðskiptamannavíxlar, að

nafnverði kr. 3254455.84. En ákærði taldi, þegar honum voru sýndir þessir vixlar, að aðeins ca. kr. 40 þúsund væru ógreiddir.

Af framanskráðu er augljóst, að bókfærsla ákærða hefur verið svo ófullkomin, að hún hefur sýnt mjög ranga mynd af raunverulegum hag hans. Er því eigi unnt að leggja hana til grundvallar, þegar dæma skal um, hvenær ákærði sá gjaldprot sitt fyrir. Hinn afar slæmi fjárhagur hans við gjaldprotið hefur átt sér alllangan aðdraganda, því að ekki er upplýst um neitt einstakt atriði á síðustu mánuðum fyrir gjaldprotið, er hafi eyðilagt fjárhag ákærða. Það er upplýst, að hann komst í greiðsluvandræði snemma á sumri 1942, og við álagningu opinberra gjalda þá um vorið var honum gert að greiða til ríkis og bæjar samtals kr. 500549.60. Er sú upphæð talin með forgangskröfum hér að framan.

Ákærði heldur því fram, að hann hafi ekki séð gjaldprot sitt fyrir og telur jafnvel í fyrsta réttarhaldi rannsóknarinnar, að hann eigi enn fyrir skuldum þrátt fyrir gjaldprotið. Er slíkt hin mesta fjarstæða, eins og áður segir, og verður að álíta, að ákærði hafi séð gjaldprot sitt fyrir nokkrum tíma fyrir gjaldprot. Eigi verður með vissu um það sagt, hve löngu fyrir gjaldprotið hann sá það fyrir, en sennilegast er, að það hafi verið, er hann fékk vitneskju um þau opinberu gjöld, er á hann voru lögð 1942, eða upp úr því, þ. e. a. s. snemmsumars 1942. Verður að ganga út frá, að svo hafi verið. Þar sem hann gaf sig eigi upp sem gjaldproti fyrr en áður segir, hefur hann því gerzt brotlegur við 5. málsgrein 1. gr. sbr. 39. gr. gjaldprotaskiptalaganna nr. 25 15. júní 1929.

Sala verzlunarinnar Astors.

Ákærði Guðmundur Holberg hafði um nokkurra ára skeið allmikil viðskipti við Ólaf Magnússon kaupmann, Flókagötu 18 hér í bæ. Þau hófust 1938 eða 1939 með því, að Ólafur keypti smávixla af ákærða. Síðar tók hann að lána ákærða fé til húsaþygginga, sem tryggt var með 2. veðrétti í húseignunum. Varð það svo úr, að Ólafur fór að kaupa af ákærða vixla og ávisanir í stórum stíl og þá oft á þann hátt, að hann greiddi andvirði þeirra ekki í peningum, heldur með vixlum, sem hann samþykkti sjálfur, en ákærði síðan seldi, og voru þeir vixlar venjulega gjaldkræfir nokkru síðar en vixlar þeir, sem ákærði lét Ólaf fá. Enn fremur keypti Ólafur af ákærða ýms veðskuldabréf og vixla, tryggða með fasteignaveðum, og lánaði honum fé út á slík verðmæti. Loks aðstoðaði hann ákærða við innlausn farmskirteina yfir vörur, sem hann hafði pantað, en hafði ekki fé til að innleysa, og fékk þá um leið farmskirteinin í hendur. Vegna allra þessara viðskipta var svo komið vorið 1942, að ákærði skuldaði Ólafi um 300 þúsund krónur, en þess ber að geta, að báðir aðiljar höfðu ekkert eða mjög ómerkilegt bókhald um viðskipti sín. Þegar hér var komið, dró Ólafur að sér höndina um lán-

veitingar til ákærða og tók að krefja hann um tryggingar fyrir skuldunum. Var það sérstaklega að áeggjan Haralds, sonar sins, sem hafði ótrú á fjárhagsstyrkleika og viðskiptahæfni ákærða, að Ólafur tók þetta skref. Hann fékk nú hrl. Ólaf Þorgrímsson til að ganga í mál þetta fyrir sig, og eftir að ýmsir möguleikar höfðu komið til orða um lausn málsins, varð það úr, að Ólafur keypti verzlunina Astor, og skal þeirri sölu nú nánar lýst.

Ákærði Guðmundur Holberg heldur því fram, að ákærði Brynjólfur hafi átt verzlun þessa, en skuldað heildverzlun sinni á annað hundrað þúsund krónur, þegar hér var komið. Eignarréttur ákærða Brynjólfs á þó eigi stoð í veruleikanum, eins og áður er tekið fram, og er því áður slegið föstu, að ákærði Guðmundur Holberg hafi raunverulega átt verzlun þessa. Ákærði Guðmundur Holberg samdi nú svo um, að verzlunin skyldi seld Ólafi Magnússyni, og var það gert með sölu- og afsalsbréfi, dagsettu 17. desember 1942, undirrituðu af ákærða Brynjólfi. Er verzlunin þar seld Ólafi með öllum vörubirgðum, verzlunaráhöldum og öllu, er verzluninni tilheyrir, fyrir 200 þúsund krónur. Telur seljandi í afsalsbréfinu, að vörubirgðir verzlunarinnar séu við afhendingu um 200 þúsund króna virði, en það, sem kynni að vanta upp á þessa upphæð við vörutalningu um næstu áramót, skuldbatt hann sig að bæta með vörum eftir vali kaupanda, þannig að allar vörubirgðir verzlunarinnar, miðað við kaupdag, séu 200 þúsund króna virði, miðað við útsöluverð að fráðregnum 25%. Í afsalsbréfinu er tekið fram, að kaupverðið sé að fullu greitt við undirskrift þess, en ekki nánar greint, hvornig þeirri greiðslu var háttað. Hins vegar er upplýst, að Ólafur greiddi ákærða kr. 50000.00 í peningum, en hinn hluti andvirðisins, kr. 150000.00, gekk til greiðslu skulda ákærða við Ólaf. Við vörutalningu, sem fram fór strax eftir nýár, kom í ljós, að vörubirgðir verzlunarinnar voru allmiklu eða um 50 þúsund krónum minni en áætlað hafði verið, og bætti ákærði það að nokkru leyti upp með afhendingu nýrra vara til Ólafs, að verðmæti kr. 47000.00.

Eftir að gjaldþrotaskipti hófust, fór þrotabúið í riftunarmál við Ólaf Magnússon út af sölu Astors, og með dómi bæjarþings Reykjavíkur í því máli, uppkveðnum 9. febrúar 1944, var salan ógilt, og Ólafur skyldaður til að skila hinu keypta, en búið til að endurgreiða honum 50 þúsund krónurnar.

Eins og tekið er fram í kaflanum að framan um ákærana fyrir brot gegn gjaldþrotaskiptalögunum, sá ákærði það fyrir, áður en sala verzlunarinnar Astors fór fram, að hann mundi ekki geta greitt skuldir sínar að fullu. Með sölu verzlunarinnar og með því að greiða þannig tiltölulega háa gjaldkræfa skuld sína, þegar hann sá gjaldþrotið fyrir, og þannig að ívilna einum skuldheimtumanna sinna hefur hann gerzt brotlegur við 250. gr. 4. tölulið almennra hegningarlaga.

Þegar Astorsalan fór fram, var ákærða Brynjólfi, sem var manna kunnugastur högum ákærða Guðmundar Holbergs, þó ákærði Guðmundur Holberg segði honum að visu aldrei, hvernig fjárhag sínum væri komið, kunnugt um, að ákærði Guðmundur Holberg hafði verið í megnum greiðsluvandræðum í marga mánuði eða frá vorinu 1942, enda kveður hann engan starfsfrið hafa verið í heild-verzluninni síðustu mánuðina fyrir gjaldþrotið fyrir ásókn skuldheimtumanna. Einnig var honum kunnugt um hin háu opinberu gjöld, er lögð voru á ákærða Guðmund Holberg árið 1942. Þá hefur ákærði Brynjólfur skýrt svo frá, að verzlunin hafi farið að ganga verr en áður vorið 1942 og að hún hafi verið mjög rýr frá því um haustið og fram að gjaldþroti. Auk þess var honum kunnugt um hina óbofnandi óreiðu og flækjur í viðskiptum ákærða. Verður af þessu öllu að telja óbyggjandi, að honum hafi, þegar Astorsalan fór fram, verið ljóst, að ákærði Guðmundur var á gjaldþrotsbarmi, og hefur hann því með þátttöku sinni í sölu verzlunarinnar, sem raunverulega var eigi annað en undirskrift afsalsins, sem talinn eigandi hennar, gerzt meðsekur ákærða Guðmundi Holberg í broti hans gegn framangreindu hegningarlagaákvæði. Varðar þessi háttsemi ákærða Brynjólfs því við 250. gr. 4. tölulið sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga.

Af Ólafs Magnússonar hálfu er því haldið fram, að meiri hluti þeirra ávísana, er hann keypti af ákærða Guðmundi Holberg eða fékk hjá honum sem greiðslu skulda og sem ákærði hafði gefið út, hafi ekki fengizt greiddar í banka við framvísun. Þessu er ekki beinlínis mótmælt af ákærða, en hann virðist hafa litið á ávísanir þessar sem eins konar skuldaviðurkenningar. Þá heldur hann því fram, að svo hafi verið um talað milli sin og Ólafs um ávísanir þessar að öllum jafnaði, en þó ekki í öllum tilfellum, að Ólafur talaði við ákærða, áður en hann framvísaði ávísununum í banka til greiðslu. Ekkert hefur ákærði fært fram þessari staðhæfingu til stuðnings, og þykir hann með atferli sínu um ávísanir þessar hafa gerzt brotlegur við 248. gr. hegningarlaganna. Eigi verður litið svo á, að ákærði hafi með veðsetningu Njálsgötu 86 og Kaplaskjólsvogar 2 Ólafi til handa gerzt sekur um refsiverðan verknað, en aftur á móti þykir veðsetning hans á Grundarstíg 11 Ólafi til handa, sumpart fyrir eldri óveðtryggðum skuldum, sennilegast í september 1942, varða við 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna.

Sala húseignarinnar Þverholts 7.

Viðskipti ákærða Guðmundar Holbergs og Sigurjóns Jónssonar bankarítara, Þverholti 7, hófust 1940 eða 1941, eftir því sem næst verður komizt.

Árið 1941 seldi ákærði Sigurjóni húseignina Lindargötu 62, en snemma árið 1942 seldi Sigurjón ákærða húseignina Lindargötu 60.

Síðar seldi ákærði Sigurjóni húseignirnar Laugaveg 158 og Þverholt 7, en Sigurjón ákærða húseignirnar Bergstaði 2 og Sjónarhól í Mosfellssveit.

Sú sala, er hér kemur til álita, er sala ákærða á húseigninni Þverholti 7.

Sumarið 1942 átti ákærði hús þetta og vildi selja það. Sigurjón hafði áhuga á að kaupa það, og áttu þeir viðtöl um þetta. Endirinn varð sá, að þeir ákváðu í samtali, er fram fór á heimili ákærða, að ákærði seldi Sigurjóni húsið fyrir 135 þúsund krónur. Við eitt eða tvö samtöl þeirra um þetta málefni var Björn Ólafs lögfræðingur staddur sem ráðunautur Sigurjóns. Síðan samdi Björn skjöl öll þessu viðvíkjandi.

Hinn 25. ágúst 1942 afsalaði ákærði Sigurjóni húseign þessari. Í afsalinu er tekið fram, að Sigurjón hafi greitt ákærða kaupverðið að fullu með því að taka að sér að greiða áhvilandi veðskuldir á 1.—3. veðrétti, samtals að eftirstöðvum kr. 57325.57, með því að gefa út skuldabréf til ákærða með 4. veðrétti í eigninni, að upphæð kr. 9024.25, og loks með því að greiða ákærða eftirstöðvar kaupverðsins, kr. 68650.21, í peningum. Innifalið í þessari peningagreiðslu var þó um 18 þúsund króna veðskuldabréf, er ákærði tók sem peningagreiðslu. Þegar sala þessi fór fram, var ákærði eigi þinglesinn eigandi hússins, heldur Sigurður Jóhannsson, ishússtjóri í Ólafsvík. Hafði Eyjólfur Jóhannsson, bróðir Sigurðar, á sínum tíma selt ákærða húsið, en skort skriflegt umboð til þess, og fór þinglýsing eigi fram. Umboð Sigurðar fékkst svo 12. janúar 1943 fyrir milli-göngu Björns Ólafs. Þegar afsalsbréf ákærða Sigurjóni til handa var undirritað, hvíldu eigi önnur þinglýst veðbönd á eigninni en þau, er Sigurjón tók að sér samkvæmt framansögðu að standa straum af. Hinn 21. júlí 1942 eða rúmum mánuði áður en hann afsalaði Sigurjóni eigninni, gaf ákærði út tryggingarbréf í eigninni til handhafa 80 þúsund króna vixils og afhenti það og vixilinn sama dag hrl. Garðari Þorsteinssyni, sem hann hafði mjög mikil viðskipti við. Kveðst ákærði hafa látið hæstaréttarlögmanninn fá bréfið sem bráðabirgðatryggingu fyrir skuldum sínum við hann, en hæstaréttarlögmaðurinn telur sig hafa fengið bréfið til eignar. Hvort heldur var, skiptir ekki máli hér.

Sama dag og ákærði gaf út tryggingarbréfið og hæstaréttarlögmaðurinn fékk það í hendur, kom sá síðarnefndi því til fulltrúa lögmanns til þinglestrar. Heldur hæstaréttarlögmaðurinn því fram, að ákærði hafi beðið sig að láta ekki þinglýsa bréfinu strax, og hafi hann (hæstaréttarlögmaðurinn) því sagt lögmannsfulltrúanum, að hann réði því, hvort hann innritaði bréfið til þinglýsingar fyrr eða síðar, en hann skyldi gæta þess, að láta bréfið ganga á undan öðrum skjölum, er berast kynnu varðandi eignina. Þessum orðum kveðst lögmannsfulltrúinn ekki muna eftir, en mótmælir þeim þó

ekki. Jafnframt því, sem hæstaréttarlögmaðurinn afhenti lögmannsfulltrúa þetta bréf, afhenti hann honum tvö önnur skjöl til þinglestrar, þar á meðal 150 þúsund króna handhafatryggingarbréf í húseign ákærða, Mángötu 22, sem ákærði hafði gefið út sama dag og látið hæstaréttarlögmanninn fá á sama hátt og tryggingarbréfið í Þverholti 7. Lögmannsfulltrúinn gleymdi að þinglýsa skjölum þessum þar til 17. september 1942, eða tæpum mánuði eftir að ákærði afsalaði Sigurjóni eigninni. Sigurjón hefur staðfastlega haldið því fram undir allri rannsókni málsins, að ákærði hafi ekki skýrt sér frá 80 þúsund króna tryggingarbréfinu í Þverholti 7 í samningum þeirra um eignina og að hann hafi ekki haft hugmynd um veðsetningu þessa, fyrr en Björn Ólafs skýrði honum frá henni í símtali um mánaðamótin nóvember og desember 1942. Að þessu hefur Sigurjón unnið drengskaparheit, og á veðsetningu þessa er ekki minnzt í afsalsbréfi því, er ákærði gaf Sigurjóni fyrir eigninni. Björn Ólafs hefur borið það sem vitni í málinu, að hann hafi aldrei heyrt ákærða eða Sigurjón minnst á veðsetningu þessa í þau sennilega tvö skipu, er hann heyrði þá tala um þetta mál, áður en afsalið fór fram, en um mánaðamót nóvember og desember 1942 kveðst hann hafa orðið þess var, að tryggingarbréfinu hafði verið þinglýst, og þá einum eða tveimur dögum síðar tilkynnt Sigurjóni þetta. Hafi Sigurjón þá orðið mjög undrandi á þessu, og hafi hann ætið haldið því fram við sig, að ákærði hafi aldrei skýrt sér frá veðbandi þessu. Sigurjón heldur því fram, eins og áður segir, að ákærði hafi ekki minnzt á þetta við sig einu orði fyrir húsakaupin eða eftir þau, fyrr en Sigurjón talaði við hann um þetta, eftir að Björn skýrði honum frá veðsetningunni. Hefur hann tekið fram, að hefði hann haft vitneskju um veðsetninguna, áður en kaupin voru ráðin, hefði hann aldrei keypt eignina, eða þá að minnsta kosti látið útborgunina ganga til handhafa tryggingarbréfsins.

Ákærði heldur því fram, að hann hafi í samtali við Sigurjón eitt sinn heima hjá sér, áður en kaupin fóru fram, skýrt honum frá tryggingarbréfinu og að það lægi hjá Garðari Þorsteinssyni hæstaréttarlögmanni í sambandi við víxilviðskipti sín við hann. Kveðst hann hafa tekið fram, að hann teldi bréfið vera að veði fyrir 40 þúsund króna skuld, og að hann mundi sjá um aflýsingu þess, — en hann hafi þá ekki vitað, hvort því hefði verið þinglýst —, en tækist sér þetta ekki, yrðu kaupin að ganga til baka. Hafi þeir þó báðir gert ráð fyrir, að til þess kæmi ekki. Síðar kveðst hann og hafa drepíð á þetta í viðtali við Sigurjón. Vitni segir hann engin hafa verið að samtölum þessum, og hann kveðst ekki hafa minnzt á þetta við Björn Ólafs eða í hans áheyrn. Ákærði hefur skýrt allýtarlega frá samtali sínu og Sigurjóns, þegar þeir ræddu kaupin, og hann kveðst hafa sagt honum frá tryggingarbréfinu, og lýst, hvar þeir voru í stofunni og ýmsum öðrum smáatriðum. Hefur

Sigurjón staðfest, að ákærði skýri rétt frá þessu að öðru leyti en um frásögnina um tryggingarbréfið. Í viðtölum þeirra, er fóru á undan samningunum um eignina, kom meðal annars til tals, að Sigurjón keypti Mánagötu 22 af ákærða, og eru þeir á einu máli um, að ákærði hafi í því sambandi sagt Sigurjóni frá 150 þúsund króna tryggingarbréfinu í þeirri eign, er hrl. Garðar Þorsteinsson fékk samtímis Þverholtsbréfinu. Er því haldið fram af ákærða hálfu, að þetta bendi óneitanlega til þess, að hann hafi einnig skýrt Sigurjóni frá Þverholtsbréfinu, sem eins eða mjög svipað stóð á og með Mánagötubrésið. Auk þess er á það bent af ákærða hálfu, að fyrri húsviðskipti hans og Sigurjóns hafi verið laus í formi og braskkennd á báða bóga og að ákærði hafi í sambandi við þau séð um lausnir veðbanda eftir afsal, án þess að á veðböndin væri minnzt í afsali, heldur hafi það verið samkvæmt munulegu viðtali.

Björn Ólafs hefur borið sem vitni, að hann hafi, einum eða tveimur dögum eftir að hann fékk vitneskju um 80 þúsund króna tryggingarbréfið, talað við ákærða í síma um málið, og hafi ákærði þá ekki minnzt á, að hann hefði skýrt Sigurjóni frá veðinu, áður en hann gaf honum afsal fyrir eigninni. Hinn 3. desember 1942, eftir því sem næst verður komizt, fóru þeir Sigurjón og Björn báðir saman á fund ákærða til að ræða þetta mál. Spurði þá Sigurjón ákærða, hverju þetta sætti, og krafðist tafarlausrar aflýsingar tryggingarbréfsins. Ákærði hélt því fram í þessu samtali, að hann hefði sagt Sigurjóni frá bréfinu áður, en Sigurjón mótmælti því þá strax mjög kröftuglega, og kveður Björn Sigurjón hafa hótad ákærða kæru. Ber Sigurjón, að ákærði hafi virzt fallast á þessi mótmæli sín, en Björn ber, að ákærði hafi við mótmæli Sigurjóns og skammir dregið úr því, sem hann áður hafði sagt, án þess þó að taka það aftur, og hafi hann þá farið að tala um möguleika á að gera Sigurjón skaðlausan af tryggingarbréfinu. Varð það síðan úr, að ákærði setti Sigurjóni nokkrar tryggingar vegna margnefnds bréfs.

Hafa nú verið rakin öll höfuðatriði um, hvort ákærði hafi leynt Sigurjón tryggingarbréfinu, er þeir sömdu um húsakaupin og skjalfestu þau. Annars vegar er hin eindregna neitun ákærða, og hnígur það til stuðnings henni, að hann hafi skýrt Sigurjóni frá Mánagötubrésið, og að fyrri húsaviðskipti þeirra höfðu verið laus í formi. Hins vegar er framburður Sigurjóns, og hefur hann staðfest höfuðatriði hans með drengskaparorði. Mjög er sá framburður studdur af framburði vitnisins Björns Ólafs, og enn fremur mælir öll skynsemi með því, að Sigurjón hefði eigi gengið að kaupunum, eins og þau eru úr garði gerð, hefði hann haft vitneskju um tryggingarbréfið. Loks styður hin hóflausa óreiða og sukk í viðskiptum ákærða framburð Sigurjóns og að þegar salan fer fram er mjög farið að halla undan fæti um fjárhag ákærða. Að öllu athuguðu, verður að líta svo á, að nægilega sé sannað, að ákærði hafi eigi skýrt Sigurjóni

frá tryggingarbréfinu, áður en hann seldi honum Þverholt 7, og hefur ákærði með því gerzt brotlegur við 248. gr. almennra hegningarlaga.

Handveðsetning 350 þúsund króna tryggingarbréfs í Hótel Heklu o. fl.

Eins og fram er tekið í næsta kafla hér á undan, krafði Sigurjón Jónsson ákærða hinn 3. desember 1942, eftir því sem næst verður komið, trygginga vegna 80 þúsund króna tryggingarbréfsins í Þverholti 7. Varð það þá að samkomulagi, að ákærði fengi frest til 15. janúar 1943 til að afhenda Sigurjóni margnefnt 80 þúsund króna bréf, enda setti hann þá jafnframt Sigurjóni að handveði til tryggingar skaðleysi af 80 þúsund króna bréfinu og 5000 króna vixli, er Sigurjón keypti þá samtímis af ákærða, útgefinn 3. des. 1942 og með gjalddaga 15. janúar 1943, þessi verðbréf:

1. Tryggingarbréf með vixli, til handhafa, tryggt með 4. veðrétti í Hótel Heklu. Vixillinn að upphæð kr. 350000.00.
2. Áðurnefnt 4. veðréttar skuldabréf í Þverholti 7, að upphæð kr. 9024.22.

Afhenti ákærði Sigurjóni bréf þessi sem handveð samkvæmt framansögðu. Fresturinn til 15. janúar leið, án þess að ákærða tækist að losa 80 þúsund króna veðbandið af Þverholti 7. Varð það þá úr, að hann lét Sigurjón hinn 25. janúar 1943 eða tveimur dögum fyrir gjaldþrot hafa til frekari tryggingar skaðleysi sínu þessi verðbréf:

1. Tryggingarbréf með vixli, til handhafa, tryggt með 3. veðrétti í Svanastöðum í Mosfellssveit. Vixillinn að upphæð kr. 45000.00.
2. Tryggingarbréf með vixli, til handhafa, tryggt með 3. veðrétti í Grjótlæk í Stokkseyrarhreppi. Vixillinn að upphæð kr. 20000.00.

Um þessi tvö síðastnefndu bréf má segja, að þau hafi raunverulega verið mjög litils virði vegna veðskulda, er hvíldu á eignunum á fyrri veðréttum. Þegar ákærði lét Sigurjón fá nefnd fjögur bréf að handveði, sá hann gjaldþrot sitt fyrir, eins og áður er tekið fram, og varðar því handveðsetningin hann refsingu samkvæmt 250. gr. 4. tölulið almennra hegningarlaga.

Um hið fyrst nefnda bréf, 350 þúsund króna 4. veðréttartryggingarbréf í Hótel Heklu, skal þetta tekið fram. Félagið Hótel Hekla h/f átti húseignina Hótel Heklu, en í félagsstjórninni voru báðir hinir ákærðu og Margrét Árnadóttir frú, og var ákærði Guðmundur Holberg formaður stjórnarinnar, en ákærði Brynjólfur ritari. Bréfið er dagsett 15. nóvember 1942 og undirritað af ákærða Guðmundi Holberg einum sem einstaklingi, og var upphaflega að sögn beggja ákærðu útbúið í þeim tilgangi að fá út á það fé til endurbóta á hótelinu. Nú kveður ákærði Guðmundur Holberg það hafa verið fyrirsjáanlegt, að félagið þyrfti ekki að nota bréfið fyrst um sinn,

og hafi það því orðið að samkomulagi milli þeirra, er mynduðu meira hluta félagsstjórnarinnar, þ. e. beggja ákærðu, að ákærði Guðmundur Holberg mætti nota bréfið til eigin þarfa um nokkurra mánaða skeið. Ákærði Brynjólfur kveður ákærða Guðmund Holberg hafa spurt sig, hvort hann mætti ekki nota bréfið í eigin þarfir, meðan þeir hlutir, sem fá ætti til hótelsins, fengjust ekki, og kveðst hann hafa fallist á það.

Á tryggingarbréfið rita báðir ákærðu sem stjórnarmenn Hótel Heklu h/f samþykki á veðsetningunni, og minnir ákærða Brynjólf, að veðleyfi þetta væri ritað á bréfið um leið og Sigurjóni var afhent það, og fullyrðir Björn Ólafs, að svo hafi verið, og mjög á sömu lund er frásögn Sigurjóns um þetta. Ákærði Brynjólfur var viðstaddur afhendingu tryggingarbréfsins í hendur Sigurjóni og gerði engar athugasemdir við hana, enda hafði hann, sem áður segir, samþykkt, að ákærði Guðmundur Holberg mætti ráðstafa því í eigin þarfir. Verður að telja, að ákærðu hafi með þessari ráðstöfun misnotað aðstöðu sína gagnvart nefndu hlutafélagi á þann veg, að refsingu eigi að varða samkvæmt 249. gr. hegningarlaganna.

Hinn 3. desember 1942 greiddi ákærði Sigurjóni Jónssyni kr. 15000.00 af vixilskuld, sem var í vanskilum. Þar sem ákærði sá þá gjaldþrot sitt fyrir, varðar þessi ráðstöfun hann refsingu samkvæmt 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna.

Viðskipti við Sverri Bernhöft stórkaupmann.

Viðskipti ákærða Guðmundar Holbergs og Sverris Bernhöfts stórkaupmanns, Kjartansgötu 6 hér í bæ, hófust um mitt árið 1940. Keypti ákærði talsvert af vörum af Sverri, og hefur Sverrir skýrt svo frá greiðslum ákærða, að hann hafi staðið mjög vel í skilum þar til snemma á sumri 1942, en þá hafi skipt svo um, að hann hafi alls ekkert greitt eftir það. Við gjaldþrotið skuldaði ákærði Sverri kr. 67000.00 í gjaldföllnum vöruvixlum auk kostnaðar og kr. 55000.00 í ógjaldföllnum vöruvixlum og auk þess þá 12000 króna ávisun, er síðar verður að vikið. Um þetta eru þeir Sverrir og ákærði á einu máli í rannsókninni, en kröfulýsing Sverris í búið er allmiklu lægri en áður nefndar skuldir samanlagðar. Sverrir leysti hina gjaldföllnu vöruvixla til sín úr bönkunum í ágúst 1942 og krafði síðan ákærða hvað eftir annað um greiðslu þeirra, en án árangurs. Kom nú til tals milli þeirra, að Sverrir keypti hús af ákærða og fengi með því greiðslu vixilskuldanna, og mun það hafa verið seint í ágúst, sem hugmynd þessi komst á það stig, að ákveðið var, að Sverrir keypti Mánagötu 22 af ákærða fyrir kr. 187000.00, og gerðu þeir um þetta kaupsamning, dagsettan 10. september 1942. Er svo ákveðið í kaupsamningnum, að kaupandi taki að sér að greiða áhvilandi 1. veðréttarlán á eigninni, kr. 39000.00, greiði kr. 30000.00 í peningum við útgáfu afsals, greiði kr. 68000.00 með vixlum, sam-

þykktum af ákærða, og gefi út við afhendingu afsals skuldabréf, að upphæð kr. 50000.00. Í samningnum er ákveðið, að kaupin miðist við 1. okt. 1942, og að þá skuli afsal gefið út gegn uppfyllingu samningsins af kaupanda hálfu.

Hinn 21. júlí 1942 hafði ákærði gefið út tryggingarbréf með 2. veðrétti í eigninni fyrir vixli, að upphæð kr. 150000.00, og hafði hann handveðsett skjöl þessi hrl. Garðari Þorsteinssyni til tryggingar vixilskuldum, en af sömu ástæðu og það dróst að þinglýsa 80 þúsund króna tryggingarbréfinu í Þverholti 7 dróst þar til 17. september 1942 að þinglýsa þessu tryggingarbréfi. Sverrir heldur því nú fram, að ákærði hafi ekki sagt sér frá þessari veðsetningu og að hann hafi ekkert um hana vitað fyrr en ganga skyldi endanlega frá kaupunum með útgáfu afsals, en þessu hefur ákærði mótmælt og haldið því fram, að hann hafi skýrt Sverri frá veðsetningunni, þegar þeir ákváðu kaupin. Þeir eru sammála um, að kaupin hafi verið ráðin eitt sinn í stuttu samtali heima hjá ákærða og hafi engin vitni verið að því. Þá ræddu þeir um kjör þau, er áður eru rakin, og kveðst ákærði hafa sagt Sverri, að eignin yrði afhent honum einungis með áhvilandi 1. veðréttarskuldinni, kr. 39000.00, en jafnframt kveðst hann hafa skýrt frá því, að hann hafi notað 2. veðrétt í eigninni sem baktryggingu fyrir vixilreikningi hjá kunninga sínum, en hafi hvorki nefnt upphæð reikningsins né nafn kunningjans, né hvernig þessari veðsetningu væri nánar háttað. Kveðst ákærði hafa sagzt mundu gera nýjan samning við þenna kunningja sinn, svo af kaupunum gæti orðið. Út á þetta segir hann Sverri ekkert hafa gefið og að ekkert hafi nánar verið rætt um þetta sérstaklega, nema að Sverrir hafi spurt sig, hverjum hann skuldaði vixilreikninginn, en hann (ákærði) hafi sagzt ekki vilja skýra honum frá því, að svo stöddu, en mundu skýra honum frá því síðar. Sverrir ber, að hann minnst þess ekki, að ákærði skýrði sér nokkurn tíma eða á nokkurn hátt frá þessari veðsetningu, fyrr en ætlunin var að gefa út afsalið, og hefur hann staðfest þenna framburð sinn með eiði.

Síðan var það eitt sinn í október — 20. október eftir því, sem hrl. Kristján Guðlaugsson minnir —, að þeir hittust, ákærði og Sverrir, í þeim tilgangi að ganga endanlega frá kaupunum. Með Sverri var málflutningsmaður hans, hrl. Kristján Guðlaugsson. Bera þeir Sverrir og Kristján, að ákærði hafi þá skýrt frá því, að um 100 þúsund krónur hvíldu á 2. veðrétti eignarinnar vegna vixilskulda. Hefur Kristján borið, að þessar upplýsingar hafi, eftir því sem sér virtist, komið Sverri algerlega á óvart, og minnst hann ekki neinna atvika, er gætu bent til þess, að Sverri hafi verið kunnugt um það áður, að veðband þetta hvíldi á eigninni. Ákærði kveðst á fundi þessum hafa sagt, að hann gæti ekki gengið frá kaupunum, fyrr en hann hefði komizt að samningum við hrl. Garðar Þorsteinsson um 150 þúsund króna 2. veðréttar tryggingarbréfið. Á þessum fundi slitu-

aði ekki með öllu upp úr kaupunum, heldur veitti Sverrir fyrir atbeina Kristjáns ákærða frest til að ganga frá málinu á þeim grundvelli, sem ákveðinn var í kaupsamningnum. Þetta gerði þó ákærði ekki, og riftaði því Sverrir kaupunum með bréfi, dagsettu 28. október 1942.

Fulltrúi hrl. Kristjáns Guðlaugssonar, Jón Norðmann Sigurðsson lögfræðingur, samdi kaupsamninginn samkvæmt upplýsingum frá Sverri og átti oft viðtöl við hann um kaupin bæði fyrir og eftir samningsgerðina. Ber Jón, að Sverrir hafi aldrei fyrir samningsgerðina minnst á við sig, að hann hefði vitneskju um, að önnur veð hvíldu á eigninni en það, sem í kaupsamningnum er greint. Í réttarhaldi 10. marz 1943 skýrði Hafliði Halldórsson, forstjóri Gamla Bíó h/f, frá því sem vitni, að Sverrir hafi talað við sig annað hvort í júlí eða ágúst 1942 og spurt sig, hvort hrl. Garðar Þorsteinsson mundi eiga veð í einhverju húsi við Mánagötu. Hafi Hafliði svarað því til, að sér væri þetta ókunnugt, og skyldi Sverrir snúa sér um þetta til Garðars. Í réttarhaldi 31. marz 1943 var Hafliði spurður, hvort hann muni þá nánar en áður, hvenær þetta gerðist. Svaraði hann því þá svo, að sér hafi verið kunnugt, þegar Garðar fékk veð í Mánagötuhausinu, en muni ekki, hvenær það var, því hann hafi ekki sett það á sig, en það hafi verið einhvern tíma síðar, sem Sverrir spurði sig um þetta. Hyggur hann, að það hafi ekki verið löngu síðar.

Sérstaklega vegna þessa vitnisburðar Hafliða þykir viðurhlutamikið að telja sannað gegn eindreginni neitun ákærða, að hann hafi leynt Sverri veðinu fyrir undirskrift kaupsamningsins. Hugsanlegt er, að farið hafi fram hjá Sverri í hinu stutta samtali hans og ákærða eða gleymt honum síðar hin tölulausa og nafnlausa frásögn ákærða um, að eignin væri baktrygging fyrir vixlareikningi hjá kunningja sinum. Verður ákærði eigi sakfelldur fyrir þetta atriði. Hins vegar hefur ákærði við undirskrift kaupsamningsins séð gjaldþrot sitt fyrir og því með honum gerzt brotlegur við 250. gr. 4. tölu-lið sbr. 20. gr. almennra hegningarlaga.

Annað atriði úr viðskiptum ákærða og Sverris Bernhöfts kemur hér til athugunar, en það er 12000 króna tékkávisunin, sem áður er nefnd.

Sverrir skýrir svo frá ávisun þessari, að ákærði hafi eitt sinn haustið 1942 komið til sín á skrifstofuna og beðið sig að gera sér þann greiða að láta sig fá 12000 krónur upp í þær 30000 krónur, sem Sverrir ætti að greiða sér eftir nokkra daga, þegar gengið yrði frá húsakaupunum. Sverrir gerði þetta og afhenti ákærða féð, en fékk í staðinn frá ákærða tékkávisun fyrir sömu upphæð á reikningslán nr. 805 við Útvegshbanka Íslands h/f, sem ákærði ritaði um leið. Er ávisun þessi, dagsett 9. október 1942, lögð fram sem lög-regluréttarskjal nr. 17. Um þessa ávisun kveður Sverrir ekki hafa

verið annað talað í þetta sinn þeirra á milli en að Sverrir hefði hana í höndum, þar til húsakaupin yrðu útkljáð, en þá skyldi hún afhendast ákærða ásamt 18 þúsund krónum sem fullnaðargreiðsla hinnar umsömdu 30000 króna peningagreiðslu. Ekki kveðst Sverrir hafa spurt ákærða, hvort innstæða væri til fyrir ávisuninni, og hann hefur unnið eið að því, að ákærði hafi við afhendingu ávisunarinnar ekki minnst á, að innstæða væri ekki fyrir henni né að ekki mætti framvísa henni í bankanum. Lét nú Sverrir ávisunina liggja í sjóði hjá sér, þar til mjög skömmu eftir að slitnaði upp úr húsakaupunum. Þá spurðist hann fyrir um það í Útvegsbankanum, hvort innstæða væri til fyrir henni, en fékk neitandi svar. Síðan afhenti hann hrl. Kristjáni Guðlaugssyni hana til innheimtu, og fékk hann ákærða dæmdan til greiðslu hennar, en greiðsla hafði engin fengist við gjaldþrot. Hrl. Kristján Guðlaugsson hefur borið, að Sverrir hafi ekki sagt sér, er þeir ræddu um ávisunina, að ákærði hefði sagt sér, að ekki væri innstæða fyrir henni eða að hann mætti ekki framvísa henni í bankanum. Fulltrúi hrl. Kristjáns Guðlaugssonar, Jón N. Sigurðsson lögfræðingur, annaðist innheimtutílaunir ávisunarinnar. Hefur hann borið, að Sverrir hafi ekkert sagt sér um, að ákærði hefði tekið fram við sig, þegar hann afhenti ávisunina, að ekki mætti framvísa henni eða að engin innstæða væri fyrir henni. Hafi Sverrir einmitt sagt vitninu, að hann hefði verið grunlaus um, að ávisunin væri ónýt, þegar hann tók við henni. Jón N. Sigurðsson framvísaði ávisuninni tvisvar eða þrisvar í bankanum án þess að fá greiðslu, og hinn 18. nóvember 1942 var hún árituð í bankanum um, að næg innstæða væri eigi fyrir henni.

Ákærði skýrir svo frá ávisun þessari:

Nokkrum dögum fyrir 9. október 1942, dagsetningardag ávisunarinnar, bað hann Sverri í símtali um 12—15 þúsund króna lán til nokkurra daga. Sverrir kvað það sjálfsagt. Rétt eftir samtalið fór svo ákærði með ritaða ávisunina á skrifstofu Sverris, og afhenti Sverrir honum þar 12000 krónur í peningum án þess að óska kvittunar eða tryggingar. Tók ákærði þá upp ávisunina og spurði Sverri, hvort ekki væri rétt, að ávisunin lægi í sjóði hjá honum, þar til ákærði endurgreiddi lánið, og féllst Sverrir á það. Kveðst ákærði hafa verið mjög að flýta sér og hafa litið á ávisunina sem kvittun fyrir láninu. Tekur ákærði fram, að þar sem talað hafi verið um, að ávisunin lægi í sjóði hjá Sverri, þar til ákærði greiddi lánið, hafi verið auðvitað, að hún fengist ekki greidd í bankanum, því að ásæðulaust hafi verið fyrir sig að fá lánið, ef hann hefði getað tekið sömu upphæð út úr bankanum. Í þessu sambandi skal þess getið, að ákærði segir þetta hafa gerzt fyrir hádegi, þ. e. á bankatíma, en Sverrir kveður það hafa gerzt að kvöldi, en óupplýst er, hvort réttara er. Þegar ákærði var um það spurður, hvort hann hefði sagt Sverri berum orðum við afhendingu ávisunarinnar, að hún fengist ekki

greidd í bankanum, kveðst hann „nú muna“, að hann hafi sagt, að Sverrir mætti ekki framvísa henni í bankanum. Nokkrum dögum síðar mæltist Sverrir til þess, að ákærði greiddi ávísunina, en þá sagði ákærði illa standa á hjá sér með að greiða, og varð það þá að samkomulagi, að ávísunin skyldi bíða og yrði tekin sem greiðsla upp í væntanlegt andvirði Mánagötu 22. Heldur ákærði því fram, að lánið hafi upphaflega verið kunningjalán óháð Mánagötukaupunum, en síðar hafi það verið tengt við þau. Ákærði hefur viðurkennt, að reikningslánið í Útvegsbankanum, sem ávísunin er á, hafi verið í mörg þúsund króna skuld frá sinni hendi, þegar hann gaf ávísunina út, og hafi sér þá verið óheimilt að ávísu á reikningslánið nema að fá til þess sérstaka yfirdráttarheimild, og hana hafði hann ekki fengið. Hann hefur ekki haldið því fram, að hann hafi beinlínis sagt Sverri, að innstæða væri ekki fyrir ávísuninni. Eftir atvikum þykir óvarlegt að telja sannað, að Sverrir Bernhöft hafi, er hann tók við ávísuninni, verið blekktur um gildi hennar. Hins vegar þykir mega ganga út frá því, að það hafi verið ákærða vitanleg forsenda fyrir lánveitingunni af hendi Sverris, að fjárhæðin endurgreiddist í sambandi við hin fyrirhuguðu húsa kaup. Af þeim viðskiptum varð ekki, svo sem áður er lýst, af ástæðum, sem ákærði, er hann fékk lánið, hlaut að sjá fyrir. Varðar þessi lántaka ákærða því við 248. gr. hegningarlaganna.

Viðskipti við Steindór Einarsson bifreiðaeiganda.

Ákærði Guðmundur átti um nokkurt skeið allmikil viðskipti við Steindór Einarsson bifreiðaeiganda, Sólvallagötu 68 hér í bæ. Aðallega voru þetta láns og víxlaviðskipti, en þó einnig leiga húsnæðis, sala gamalla bifreiða til ákærða o. fl. Framan af stóð ákærði í skilum við Steindór, en þegar kom fram á sumarið 1942, tók hann að lenda í vanskilum. Samkvæmt bókhaldi ákærða, er brýtur ekki í bága við framburði ákærða og Steindórs, greiddi ákærði í vörum til Steindórs upp í skuldir kr. 32667.78 á tímabilinu frá 1. október 1942 til gjaldþrots. Hinn 20. eða 21. september 1942 lét ákærði Steindór fá vöruvísla, samtals að upphæð kr. 55233.82, og auk þess notuð húsgögn fyrir kr. 3500.00 sem greiðslu eldri skulda. Af víxlum þessum voru víxlar á Windsor-magasín og Sportvörugæðina, samtals að upphæð tæpar 22 þúsund krónur, sem ekki greiddust.

Með framangreindum greiðslum til Steindórs á þeim tíma, er ákærði sá gjaldþrot sitt fyrir, hefur hann brotið 250. gr. 4. mgr. almennra hegningarлага.

Viðskipti við Sæmund Þórðarson stórkaupmann.

Ákærði Guðmundur Holberg hafði töluverð viðskipti við Sæmund Þórðarson stórkaupmann, Tjarnargötu 10 hér í bæ. Bæði keypti hann vörur af Sæmundi, og einnig höfðu þeir allmikil víxlaviðskipti

saman. Voru þau aðallega þannig, að Sæmundur samþykkti vixla fyrir ákærða í greiðaskyni, en ákærði gaf honum jafnframt yfirlýsingar um, að hann væri sá raunverulegi skuldari vixlanna. Ákærði seldi síðan vixlana og greiddi þá síðan vel flesta, en suma varð Sæmundur að innleysa, og var ákærði af þessum sökum kominn í talsverða skuld við hann fyrir gjaldþrotið. Til greiðslu á þessari skuld fékk Sæmundur úr heildverzlun ákærða hinn 8. janúar 1943 vörur fyrir kr. 4417.00 og hinn 15. sama mánaðar vörur fyrir kr. 10580.40. Taldi Sæmundur sig þó eiga að fá afslátt frá þessu verði, en ekki mun það hafa verið fastákveðið af hálfu ákærða, en líkur til, að svo hefði orðið, hefðu þeir fengið tóm til að gera þetta upp, en fáum dögum eftir síðari afhendinguna varð ákærði gjaldþrota. Sæmundi er ekki ljóst, til greiðslu hvaða vixla vörur þessar áttu að ganga, en hann kveðst rétt áður en hann fékk þær hafa orðið að innleysa til sín vixla, sem svo var háttað um, er að framan segir. Með þessari vörugreiðslu til Sæmundar fáum dögum fyrir gjaldþrotið hefur ákærði brotið 250. gr. 4. tölulið almennra hegningarlaga.

Sala bifreiðarinnar R 1208.

Í marzmánuði 1941 útvegaði hdl. Gústaf Adolf Ólafsson ákærða Guðmundi Holberg 6000 króna lán gegn sex mánaða vixli hjá Sveini Gunnarssyni, lækni hér í bæ. Samtímis eða með bréfi, dagsettu 17. marz og þinglýstu 20. s. m., veðsetti ákærði bifreið sína, fólksflutningabifreiðina R 1208, með 1. veðrétti fyrir vixilskuld þessari. Ákærði greiddi ekki vixilinn á gjalddaga, og varð það þá úr um áramót 1941 og 1942, að héraðsdómslögmaðurinn greiddi læknum vixilinn og eignaðist þar með vixilinn með tryggingarbréfinu. Hinn 16. apríl 1942 seldi ákærði Hafliða Halldórssyni, forstjóra í Gamla Bíó h/f, bifreiðina fyrir 12000 krónur án þess að skýra honum frá veðsetningunni. Hann heldur því að visu fram, að hann hafi greitt héraðsdómslögmanninum veðskuldina á tímabilinu 1. febrúar til 1. júlí 1942, en eigi fær sú staðhæfing hans staðizt gegn framburði og gögnum héraðsdómslögmannsins. Með því að selja bifreiðina veðsetta án þess að gera kaupanda hennar kunnugt um veðið hefur hann brotið 248. gr. hegningarlaganna.

Veturinn 1942 lánaði Hafliði ákærða 35 þúsund krónur. Samtímis afhenti ákærði honum tvær tékkávisanir á Búnaðarbankann, aðra að upphæð kr. 20000.00, en hina að upphæð kr. 15000.00. Var 15 þúsund króna ávisunin dagsett 22. júní, en því er haldið fram af Hafliða, að hin hafi verið dagsett í marz eða apríl, en síðan verið framlengd að viðbættum vöxtum, kr. 450.00, og fyrir liggur ávisun, sem Hafliði hefur afhent, dagsett 12. júlí 1942, að upphæð kr. 20450.00. Ber Hafliði, að ákærði hafi tjáð sér, að fara mætti með ávisanirnar í bankann á gjalddögum, og að hann hafi engan fyrir-

vara gert um að greiða ávisanirnar sjálfur eða að nokkuð yrði því til fyrirstöðu, að þær yrðu greiddar í gjalddaga. Á gjalddaga fyrri ávisunarinnar kveðst Hafliði hafa spurt ákærða í síma, hvort ekki mætti framvísa henni, og hafi ákærði svarað, að svo væri ekki, og þá beðið um að mega framlengja hana. Á gjalddaga síðari ávisunarinnar sagði ákærði Hafliða, að eigi væri heldur innstæða fyrir henni, og bað hann um frest á greiðslu hennar. Hafliði féllst á það, og varð endirinn sá, að hann fékk fulla greiðslu þeirra í sambandi við hús, er hann og hrl. Garðar Þorsteinsson keyptu í sameiningu af ákærða.

Ákærði heldur því fram, að upphaflega hafi verið svo um talað milli sín og Hafliða, að Hafliði framvísaði eigi ávisununum, nema tala fyrst við ákærða. Hafliði kveðst ekki minnast þessa, en segir þó vera mega, að þessi hafi verið meining ákærða, þó að það kæmi ekki skýrt fram hjá honum. Þetta atriði þykir þannig vaxið, að eigi sé rétt að sakfella ákærða fyrir það.

2000 kr. tékkávisun.

Vorið 1942 stóð Kristján Ingvar Kristjánsson húsgagnabólstrari, Njálsgötu 30 B, í samningum við Kristján Belló Gíslason bifreiðarstjóra, Karlagötu 6, sem þá var í þjónustu ákærða Guðmundar Holbergs, um að selja honum húseignina Bergþórugötu 2. Hafði komið til mála, að ákærði Guðmundur Holberg hjálpaði Kristjáni Belló um fé til kaupanna. Þar sem ákvarðanir um kaupin drógust á langinn, varð Kristján Ingvar óþolinmóður og bað því Þormóð Ögmundsson lögfræðing, starfsmann í Útvegsbanka Íslands h/f, að ganga í málið fyrir sig og reyna að fá greiðslu hjá Kristjáni Belló upp í kaupverðið, svo að hann hlupi ekki frá kaupunum.

Lögfræðingurinn fékk nú hjá ákærða Brynjólfi 2000 króna tékkávisun á hlaupareikning Windsors Magasins nr. 1826 við Útvegsbanka Íslands h/f, útgefna af ákærða Brynjólfi f. h. Windsors Magasins. Lögfræðingurinn vissi sem starfsmaður bankans, að ekki var til innstæða fyrir ávisuninni á gjalddaga og framvísaði henni því ekki. Hann skýrði nú ákærða Brynjólfi frá þessu, en hann sagði ákærða Guðmund Holberg þá veikan, en brátt mundi hann ná í hann (ák. G. H.) og leggja þá inn á reikninginn. Þannig stóðu sakir í nokkra daga, þar til ákærði Brynjólfur kom eitt sinn til lögfræðingsins í bankann og tók við gömlu ávisuninni, en gaf jafnframt út nýja tékkávisun sömu upphæðar og á sama reikning, dagsetta nokkra daga fram í tímann. Ávisun þessi er framlögð sem lögregluréttarskjal nr. 140. Hún var dagsett fram í tímann með það fyrir augum, að þá yrði til innstæða fyrir henni, og sagði ákærði Brynjólfur lögfræðingnum beinlínis, að á gjalddaga yrði innstæða fyrir henni. Lögfræðingurinn framvísaði ekki ávisuninni, heldur framseldi hana í hendur Kristjáni Ingvari. Hann framvísaði henni

brátt í bankann, en þá reyndist ekki innstæða fyrir henni. Hann fól þá Kjartani Þórðarsyni lögfræðingi að innheimta hana, og framvísaði hann henni í bankann og fékk áritun bankans, dagsetta 18. maí 1942, um, að ekki væri næg innstæða fyrir henni, en ávísunin er dagsett 27. marz 1942. Upp úr þessu hætti Kristján Ingvar við að selja Kristjáni Belló húsið og seldi það öðrum.

Ákærði Brynjólfur viðurkennir að hafa gefið ávísanirnar út, en þar sem óljóst er af rannsókninni, hvernig háttað var með hina fyrri ávísun, verður það einungis hin, rskj. nr. 140, sem hér kemur til álita. Ákærði Brynjólfur viðurkennir, að sér hafi verið ljóst, þegar hann gaf ávísunina út, að ekki væri til innstæða fyrir henni, og minnir, að hún væri útgefin daginn, sem hún var dagsett, án þess þó að fullyrða það. Kveður hann ákærða Guðmund Holberg hafa beðið sig að gefa ávísunina út, að ákærða Brynjólfi skildist í sambandi við væntanleg húsakaup Kristjáns Belló af Kristjáni Ingvari. Kveður hann ákærða Guðmund Holberg hafa sagt sér, að ekki kæmi til þess, að greiða þyrfti ávísunina, því að brátt yrði gengið frá samningum um húsakaupin.

Ákærði Guðmundur Holberg man hvorki eftir, að hann bæði ákærða Brynjólf að gefa ávísunina út, né að hann ráðgaðist við sig um útgáfu hennar, en telur vafalaust, að ákærða Brynjólfi hafi verið kunnugt um, að hann ætlaði að aðstoða Kristján Belló fjárhagslega við húsakaupin. Hins vegar man hann, að 2000 króna tékkávisuninni var „deponerað“ hjá Þormóði Ögmundssyni í sambandi við þetta og átti að skila henni aftur, ef ekkert yrði úr kaupunum. Þykir ekki vera á því vafi, að ákærði Guðmundur Holberg hafi ráðið því, að ávísunin var gefin út og fengin í hendur Þormóði. Varðar því atferli beggja hinna ákærðu í sambandi við ávísun þessa við 248. gr. almennra hegningarlaga.

Greiðsla skuldar við heildverzlun Árna Jónssonar.

Hrl. Ólafur Þorgrímsson hefur skýrt frá því, að nefnd heildverzlun hafi sumarið 1942 falið sér að innheimta hjá ákærða Guðmundi Holberg skuld, að upphæð ca. kr. 30000.00, og að ákærði hafi greitt skuldina viðstöðulaust. Telur hæstaréttarlögmaðurinn þetta hafa gerzt í ágústmánuði. Eigi sést af rannsókn málsins, hvernig þessu efni var frekar háttað, og þykir ákærði eigi verða sakfelldur vegna þess.

Viðskipti við Björgvin Grímsson.

Ákærði Guðmundur Holberg átti nokkur viðskipti við Björgvin Kristinn Grímsson, eiganda Fatagerðarinnar hér í bæ. Áður en þeir áttu viðskipti þau í nóvember 1942, sem brátt verður að vikið, hafði Björgvin nokkrum sinnum selt ákærða vörur. Allar þær sölur áttu að vera gegn staðgreiðslu og voru það oftast, en stundum drógust

þó greiðslur ákærða. Skýrir Björgvin svo frá, að ákærði hafi stundum greitt sér með tékkávisunum, sem ekki var innstæða fyrir, en síðar hafi þær fengið greiddar í bönkunum. Um þetta atriði skýrir ákærði svo frá, að hann minnst þess að hafa eitt sinn greitt Björgvin vöru með tveimur ávisunum. Hafi önnur átt að greiðast eftir viku, en hin eftir hálfan mánuð, en Björgvin hafi framvísað þeim eftir fáa daga og fengið þær greiddar.

Björgvin skýrir svo frá, að hann hafi í nóvember 1942, fyrstu daga mánaðarins, að hann minnir, selt ákærða kvenkjóla í einu lagi fyrir um kr. 13100.00, flutt vörurnar í bifreið að Grundarstig 11 og ætlað að fá þær greiddar þar, því að svo hafi verið um samið, að þær yrðu greiddar við afhendingu. Ákærði kom í bifreiðina við Grundarstig 11 og nefndi Björgvin þá við hann greiðsluna, og tók ákærði þessu vel. Þeir fóru síðan að Perlubúðinni og skildu þar eftir nokkuð af vörunni, og varð ákærði þar eftir. Kvaðst hann ætla að athuga vöruna og mæltist til þess, að Björgvin kæmi til sín daginn eftir með reikninginn. Björgvin lét það gott heita og fór með afgang varanna í verzlunina Astor og afhenti hann þar. Daginn eftir fór Björgvin til fundar við ákærða á Grundarstig 11, m. a. til að krefja hann um greiðslu fyrir vörurnar. Um líkt leyti og Björgvin kom þangað, komu þangað lögtaksmenn, og beið hann, meðan ákærði sinnti erindi þeirra. Þegar þeir voru farnir, sagði ákærði Björgvin, að hann gæti enga greiðslu innt af hendi til hans, því að verið væri að ganga að sér, og þegar Björgvin þá fór fram á að fá vörur upp í skuldina, svaraði ákærði hinu sama. Fór svo, að Björgvin fékk vörur þessar eigi greiddar að neinu leyti.

Ákærði heldur því fram, að ekki hafi verið um það samið, að hann keypti vörurnar gegn staðgreiðslu, heldur hafi þær átt að greiðast að öllu leyti með vörum, sem yrðu afgreiddar, eftir því sem ákærði hefði til vörur, sem hentuðu Björgvin. Heldur hann því fram, að meðákærði Brynjólfur hafi vitað, að kjólarnir hafi átt að greiðast með vöruúttekt, og að þeir hafi verið keyptir með því skilyrði fyrir þrábeiðni Björgvins. Meðákærði Brynjólfur kveðst ekki vita, hvað samið var um greiðslu þessara vara. Þar sem eigi hefur komið fram, að nein vitni hafi verið að samningum ákærða og Björgvins um greiðsluna, er ósannað, hvernig þeir voru, og verður ákærði því eigi sakfelldur vegna þessara vörukaupa, og eigi verður hann heldur sakfelldur vegna áðurnefndra ávísana.

Viðskipti við Björn Guðmundsson.

Björn Guðmundsson verzlunarmaður, Skeggjagötu 16, hafði allmikil viðskipti við ákærða Guðmund Holberg um nokkurt skeið fyrir gjaldþrotið.

Haustið 1941 stofnaði ákærði hlutafélag, sem keypti og rak Hótel Heklu hér í bænum. Auk hans voru í félaginu meðákærði Brynj-

ólfur, Jón Jónsson bryti, nú andaður, frú Margrét Árnadóttir og Sigurður Arngrímsson, þá starfsmaður ákærða. Hlutfé var kr. 100000.00, og var ákærði langstærsti hluthafinn. Björn Guðmundsson keypti 10 þúsund króna hlut í félagi þessu fyrir nafnverð og greiddi andvirðið í peningum. Síðar keypti hann 5 þúsund króna hlut í sama félagi á nafnverði og greiddi andvirðið með vixli, og loks keyptu hann og ákærði síðar hlut Jóns Jónssonar bryta, 10 þúsund krónur að nafnverði, fyrir 20 þúsund krónur. Eigi er fyllilega ljóst, hvernig þessi hlutafjáreign skiptist milli þeirra, en Björn heldur því fram, að hann hafi lagt fram fjórðung andvirðisins með vixli. Björn gekk við og við eftir því við ákærða að fá hlutabréf sín í félaginu, en fékk þau aldrei. Kveðst hann eigi hafa lagt neitt kapp á að fá bréfin, sökum þess að hann hafði, þegar fram í sótti, í huga að losa sig úr félaginu. Ákærði segir það rétt vera, að Björn hafi aldrei fengið hlutabréfin. Kveðst hann hafa geymt þau, og Björn aldrei gengið eftir þeim. Verður eigi álitid, að ákærði hafi unnið til refsingar í sambandi við hlutabréf þessi né heldur með afskiptum sínum af framlagi Björns til væntanlegs verzlunarfélags, H. Þórðarsonar & Co., eða víxilskuldbindingu hans vegna kaupa á Svanastöðum í Mosfellssveit.

Ákærði og Björn áttu saman allmikil víxlaviðskipti, og er því haldið fram af Björns hálfu, að ákærði hafi selt tvo víxla, er hann (Björn) hafði samþykkt í því skyni, að andvirði þeirra yrði notað til greiðslu eldri víxla, en svo eigi notað andvirði þeirra til greiðslu eldri víxlanna. Þessu er mótmælt af ákærða, og ekki var ritað á nýju víxlana, að þeir væru framlengingarvíxlar. Þó að samt sem áður séu allmiklar líkur fyrir því, að staðhæfing Björns um þetta sé rétt, þykir þó eigi nægilegt fram komið henni til sönnunar til sakfellingar ákærða. Eigi hefur ákærði heldur unnið til refsingar vegna skipta sinna við Björn vegna hússins Laugavegi 51 B. Er ósannað, að hann hafi beitt Björn refsiverðum prettum í því efni. Sumarið 1942 lét ákærði Björn fá vörur, að verðmæti 4—5 þúsund krónur, sem þóknun fyrir greiða, sem Björn hafði gert honum í sambandi við Hótel Heklu og önnur viðskipti þeirra og ýmislegt amstur, sem Björn hafði haft vegna viðskiptanna við ákærða. Eru þeir sammála um, að vörur þessar hafi ekki verið greiðsla skuldar, og verður litið svo á, að þessi ráðstöfun sé ákærða ekki saknæm.

Veðsetning Þjorsártúns til Einars Þorgrímssonar.

Ákærði Guðmundur Holberg átti um skeið nokkur viðskipti við Einar Þorgrímsson forstjóra, Karlagötu 6, og var svo komið sumarið 1942, að Einar hafði orðið að greiða víxla, er ákærði hafði samþykkt, að upphæð samtals ca. kr. 25000.00. Hinn 15. september 1942 veðsetti ákærði Einari eign sína Þjorsártún með 2. veðrétti fyrir 15 þúsund krónum og 3. veðrétti fyrir 8 þúsund krónum, með uppfærslurétti,

en á 1. veðrétti hvíldi þá 38 þúsund króna veðskuld. Enda þótt vafasamt væri, hvers virði veðið var Einari vegna hinnar háu skuldar á 1. veðrétti, verður að líta svo á, að með veðsetningu þessari hafi ákærði verið að ívilna honum á kostnað annarra skuldheimtumanna, þar sem hann samkvæmt framansögðu sá gjaldþrotið fyrir, þegar veðsetning þessi fór fram. Varðar þetta ákærða refsingu samkvæmt 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna.

Viðskipti við hrl. Garðar Þorsteinsson.

Á árinu 1942 keypti hrl. Garðar Þorsteinsson mikið af víxlum af ákærða Guðmundi Holberg. Vixlakaup þessi munu hafa hafizt í marz-mánuði, og fyrst í stað stóð ákærði í skilum með greiðslu vixlanna, en um vorið tók hann að lenda í vanskilum um greiðslu þeirra, og námu skuldbindingar hans í þessu sambandi háum upphæðum. Með bréfi, dagsettu 16. júlí 1942, seldi ákærði hrl. Garðari Þorsteinssyni og Hafliða Halldórssyni, forstjóra Gamla Bíó, húseignina Seljaveg 33 fyrir 300 þúsund krónur. Á eigninni hvíldu veðskuldir, 235 þúsund krónur, sem kaupendur tóku að sér að greiða, en afgang kaup-verðsins, kr. 65 þúsund, fékk ákærði greiddan með gjaldföllum víxlum og tékkum frá Garðari.

Hinn 21. sama mánaðar gaf ákærði út 150 þúsund króna vixil með 2. veðréttar tryggingarbréfi í húseign sinni Mánagötu 22 og 80 þúsund króna vixil með 4. veðrétti í húseign sinni Þverholti 7, og setti hann hrl. Garðari Þorsteinssyni samdægurs skjöl þessi að veði fyrir vixilskuldbindingum sínum. Eigi þykir ákærði verða sakfelldur fyrir þessar ráðstafanir, þar sem eigi er talið fullvist, að ákærði hafi séð gjaldþrot sitt fyrir, þegar hann gerði ráðstafanir þessar.

Um mánaðamót maí og júní 1942 féllu allmargir vixlar, sem Garðar hafði keypt af ákærða, og gekk Garðar eftir greiðslu þeirra. Samdist svo um milli ákærða og Garðars, að ákærði létí Garðar fá í hendur tékkávisun, að upphæð kr. 59500.00, á Búnaðarbanka Íslands, sem var dagsett 15. júní 1942, þ. e. a. s. nokkra daga fram í tímann, 15—20 daga að ætlun ákærða. Gegn ávisuninni fékk ákærði afhenta vanskilavíxla og fékk að láni 10—20 þúsund krónur. Heldur Garðar því fram, að ákærði hafi við afhendingu ávisunar þessarar fullyrt, að innstæða yrði fyrir henni á gjalddaga, og kveðst hann hafa lítið á ávisunina sem hreint og ótvírætt greiðsluloforð. Ákærði kveðst hafa lítið á ávisun þessa sem skuldaviðurkenningu og heldur því fram, að hann hafi sagzt mundu innleysa hana sjálfur og gera hana upp við Garðar. Ávisuninni var framvísað í bankanum hinn 16. júní 1942, en þá var eigi til næg innstæða fyrir henni. Siðar greiddi ákærði Garðari ávisun þessa. Eigi þykir atferli ákærða í sambandi við ávisun þessa þannig vaxið, að refsingu varði. Um

víxlaafhendingar og handveðsetningar víxla frá ákærða Garðari til handa sumarið og haustið 1942 liggja svo óljósar upplýsingar fyrir, að ákærði verður eigi sakfelldur fyrir þær.

Viðskipti við Einar Odd Thorsteinsson.

Haustið 1942 frá 6. október og fram að 12. desember greiddi ákærði Guðmundur Holberg í mörgu lagi kr. 15200.00 upp í skuld Guðmundar Kolka á Blönduósi við Einar Odd Thorsteinsson, fyrrverandi kaupmann, Þingholtsstræti 27, sem ákærði var sjálfskuldar-ábyrgðarmaður að. Hafði ákærði hinn 11. júlí s. á. verið dæmdur til greiðslu skuldar þessarar. Á þeim tíma, er þessar greiðslur fóru fram, sá ákærði gjaldþrot sitt fyrir, og varða þær því við 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna. Hinn 14. desember 1942 fékk Einar Thorsteinsson til tryggingar fyrir ábyrgð ákærða við sig á skuldum Guðmundar Kolka víxil, að upphæð kr. 18000.00, útgefinn af ákærða, en samþykktan af Kristjáni nokkrum Gíslasyni með 2. veðrætti í Hlíðarbraut 2 í Hafnarfirði, þinglesinni eign ákærða. Þessi ráðstöfun varðar einnig ákærða refsingu samkvæmt nefndu hegningarlagaákvæði.

Viðskipti við hdl. Gústaf Ólafsson.

Í ársbyrjun 1942 seldi Gústaf Ólafsson ákærða Guðmundi Holberg húseignina Seljaveg 33 f. h. sína og sameiganda síns að eigninni, Atla Eiríkssonar. Verð eignarinnar var 216 þúsund krónur. Skýrir Gústaf svo frá, að ákærði hafi greitt andvirði eignarinnar skilvíslega, að undanteknum 46 þúsund krónum. Um greiðslu þeirrar upphæðar hefur Gústaf gefið þessa skýrslu. Hann kveður ákærða hafa afhent sér í Útvegsbankanum hinn 11. febrúar tékkávisun á Búnaðarbankann fyrir þessari upphæð og hafi ákærði þá ekki tekið fram, að innstæða væri eigi til fyrir upphæð þessari, og hafi þetta atriði alls ekki borizt í tal. Um það bil stundarfjórðungi síðar hafi ákærði komið til sín á skrifstofuna og sagt sér, að innstæða væri eigi fyrir ávisuninni, sem stæði, og að sér kæmi betur að þurfa eigi að greiða hana fyrr en síðar. Þeir komu sér saman um að fresta ákvörðun um þetta til næsta dags, og lofaði Gústaf að framvísa eigi ávisuninni þangað til. Eftir örfáa daga ákváðu þeir, að ákærði skipti ávisuninni í fjórar ávisanir, dagsettar mismunandi langt fram í tímann, og minnir Gústaf, að um tveir mánuðir hafi verið milli fyrstu og annarrar ávisunarinnar, en um einn mánuður milli hinna. Ávisanir þessar fékk Gústaf hjá ákærða, og fékkst fyrsta ávisunin greidd í bankanum við framvísun, en sú næsta ekki. Síðar krafðist Gústaf löghalds fyrir hinum ógreiddu ávisunum, en ákærði fékk frest í því máli og smágreiddi af skuldinni, og að lokum féll málið niður með sættargerð og greiðslu ákærða að nokkru leyti, en þó stóðu eftir af skuldinni við gjaldþrotið 12 þúsund krónur.

Ákærði kveðst ekki muna eftir þessum ávisanagreiðslum og held-

ur því fram, að frásögn Gústafs um þær sé röng. Kveðst hann enga ávísun hafa látið Gústaf fá þann dag, er Gústaf segist hafa tekið við 46 þúsund króna ávísuninni, aðra en 160 þúsund króna ávísun, sem hér kemur ekki til álita. Ákærði segir vel mega vera, að hann hafi nokkrum dögum síðar, þegar þeir gengu endanlega frá kaupunum, látið Gústaf fá ávísanir, umsamdar til eins eða tveggja mánaða. Þetta kveðst ákærði ekki muna nákvæmlega, því að milli þeirra hafi um þetta leyti farið ýms viðskipti, en hann fullyrðir að hafa lokið greiðslu andvirðis hússins í marzlok 1942.

Samprófun um þessi atriði hefur engan árangur borið, og enda þótt skýrslur ákærða um þessi efni þyki nokkuð tortryggilegar, þykir sök eigi vera á hann sönnuð.

Eigi er vel ljóst, hversu háttað var þeim 6500 króna vixli, samþykktum af Ámunda Geirssyni, sem ákærði afhenti Gúsaf sem greiðslu skuldar, og verður ákærði eigi sakfelldur vegna þessa atriðis.

Viðskipti við Ingimund Jónsson.

Frá árinu 1940 hafði ákærði Guðmundur Holberg talsverð viðskipti við Ingimund Jónsson iðnaðarmann. Voru þau aðallega í því fölgín, að Ingimundur samþykkti mikið af víxlum fyrir ákærða, sem ákærði síðan seldi, og varð Ingimundur þannig ábyrgur fyrir stórfé án þess að fá verðmæti á móti. Það er ágreiningslaust, að vixlaviðskipti ákærða og Ingimundar hófust aðallega í sambandi við það, að ákærði ætlaði að hjálpa Ingimundi til að kaupa þá hluti, er aðrir áttu í fyrirtækinu Kemico h/f. Í þessu skyni lánaði ákærði Ingimundi 15 þúsund krónur, en Ingimundur samþykkti víxla fyrir. Eftir þetta samþykkti Ingimundur fjölda víxla fyrir ákærða, sem hann (Ingimundur) segir hafa verið ætlaða til framlengingar eldri víxlum. Marga víxla samþykkti hann, án þess að rituð hefði verið á þá nokkur upphæð, og virðist hann hafa lagt það atriði á vald ákærða. Ákærði heldur því hins vegar fram, að Ingimundur hafi í greiðaskyni við sig samþykkt víxlana, enda hafi verið samkomulag um það þeirra á milli, að ákærði greiddi þá, aðra en þá, sem stóðu í sambandi við kaupin á Kemico h/f.

Öll eru viðskipti þessara manna óreiðukennd með afbrigðum og ógætileg af Ingimundar hálfu, en eigi verður séð, að þau hafi verið ákærða refsiverð.

Greiðsla til Ingólfs Guðmundssonar.

Sumarið 1942 greiddi ákærði Guðmundur Holberg kr. 10000.00 upp í skuld við Ingólf Guðmundsson, stórkaupmann hér í bænum, en um skuld þessa hafði verið gerð réttarsátt. Eigi er fyllilega ljóst, hvenær sumarsins þessi greiðsla var af hendi innt, og verður ákærði því eigi sakfelldur fyrir hana.

Greiðsla til Jóns Heiðbergs.

Í nóvember 1942 afhenti ákærði Guðmundur Holberg Jóni Heiðberg, stórkaupmanni hér í bæ, tvo víxla, samtals að upphæð kr. 6500.00, samþykkt af öðrum, sem greiðslu upp í eldri skuldir. Þessa víxla seldi Jón banka. Þar sem ákærði sá gjaldþrotið fyrir, þegar hann innti þessa greiðslu af hendi, hefur hann með greiðslunni gerzt brotlegur við 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna.

Vixill Karls Lúðvíkssonar.

Eigi löngu fyrir áramót 1942—1943 lánaði Karl Lúðvíksson, lyfjafræðingur hér í bæ, ákærða Guðmundi Holberg kr. 3500.00 gegn vixli. Var vixill þessi dagsettur 15. nóvember 1942, og gjalddagi hans 15. febrúar 1943. Í janúar höfðu Karli borizt til eyrna sögur um, að fjárhagur ákærða væri tæpur, og þess vegna krafði hann ákærða þá um greiðslu vixilsins. Varð það úr, að Karl innleysti vörusendingu, sem ákærði átti á skipaafgreiðslu hér, og seldi hana, og samdist svo um með þeim, að söluágóði vörunnar skoðaðist sem greiðsla vixilsins.

Eigi verður séð, að þessi lántaka sé ákærða refsiverð.

Veðsetning vara til hrl. Lárusar Jóhannessonar.

Árið 1942 átti ákærði Guðmundur Holberg mikil viðskipti við hrl. Lárus Jóhannesson. Lárus lánaði honum rekstrarfé og fékk að handveði vörur, sem seldar voru í Windsor Magasini samkvæmt samningi þeirra á milli. Einnig keypti Lárus víxla af ákærða, sem síðar urðu vanskilavíxlar, og átti hann af þessum ástæðum til hárra skulda að telja hjá ákærða, a. m. k. með köflum. Í bréfi, dagsettu 5. október 1942, frá Lárusi til ákærða segir svo: „Gegn því, að þér afhendið hr. kaupm. Ólafi H. Sveinssyni sem handveðshafa fyrir vora hönd innan 4 daga frá því í dag til sölu í Windsor Magasini, Vesturgötu 2, auðseljanlegar vörur með sanngjörnu verði fyrir a. m. k. kr. 120000.00 að útsöluverði, höfum vér gengið inn á að draga til baka 25. þ. m. stefnur á yður og aðra víxlaskuldara út af víxlum, sem vér höfum innleyst vegna yðar vegna ábyrgðar vorrar, að upphæð ca. kr. 100000.00, enda greiðið þér þegar útlögð réttargjöld.“

Nokkuð af vörum veðsetti ákærði samkvæmt bréfi þessu, en þó eigi nema að litlu leyti, samkvæmt skýrslu Lárusar, m. a. af því að móttöku hafi verið neitað sökum plássleysis.

Þessi ráðstöfun ákærða varðar við 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna, þar sem ákærði sá gjaldþrot sitt fyrir, þegar hann gerði ráðstöfunina.

Ráðstöfun hlutabréfs Margrétar Árnadóttur.

Haustið 1941 keypti Hótel Hekla h/f, sem ákærði Guðmundur Holberg var formaður í og aðalstofnandi að, veitingahúsið Hótel

Heklu hér í bæ af fyrri eiganda, frú Margréti Árnadóttur, Vífils-götu 6. Gerðist frú Margrét í sambandi við kaup þessi hluthafi í fé-laginu, taldist eiga 1000 króna hlut, en allt hlutaféð var kr. 100000.00. Hún fékk ekki hlutabréf sitt afhent, enda gekk hún ekki eftir því. Ákærði Guðmundur Holberg hélt bréfinu og setti það síðan að veði án þess að leita samþykkis Margrétar á þeirri ráðstöfun. Ákærði heldur því fram, að hann hafi í raun og veru átt hlutabréf þetta og að Margrét hafi einungis verið málamyndareigandi þess. Þessi staðhæfing hans er þó ósönnuð, og hefur hann því með veðsetn-ingu bréfsins gerzt brotlegur við 247. gr. 1. mgr. hegningarlaganna.

Veðsetning til Ragnars Bjarkans.

Hinn 11. júlí 1942 handveðsetti ákærði Guðmundur Holberg Ragn-ari Bjarkan stjórnarráðsfulltrúa, Gunnarsbraut 32, vörur að verð-mæti samkvæmt reikningum kr. 35594.80, sumpart fyrir nýju láni, en sumpart fyrir eldri skuldum. Þar sem eigi þykir öruggt, að ákærði hafi á þessum tíma séð gjaldþrot sitt fyrir, verður hann eigi sakfelldur fyrir þessa ráðstöfun.

Greiðsla 9000 króna til hrl. Sigurgeirs Sigurjónssonar.

Sennilega vorið 1942 lánaði hrl. Sigurgeir Sigurjónsson f. h. Sig-urðar Berndsen ákærða Guðmundi Holberg 20 þúsund krónur. Síðla sama árs greiddi ákærði kr. 9000.00 í peningum upp í þetta lán, og þar sem hann þá sá fyrir gjaldþrot sitt, varðar greiðsla þessi við 250. gr. 4. tölulið hegningarlaganna.

Viðskipti við Skúla Jóhannsson stórkaupmann.

Á árunum 1940—1942 seldi Skúli Jóhannsson stórkaupmaður ákærða Guðmundi Holberg allmikið af snyrtivörum. Um mitt ár 1942 skuldaði ákærði Skúla 7—8 þúsund krónur vegna þessara við-skipta. Skuld þessa greiddi hann skömmu síðar með vörum. Eigi er víst, hvenær þessi greiðsla fór fram nánar tiltekið, og sökum óvissu um það verður hún eigi metin ákærða saknæm. Ákærði fékk Skúla Jóhannsson til að gefa út fyrir sig í greiðaskyni tvo víxla, samtals að upphæð kr. 12500.00. Atferli ákærða í sambandi við þetta atriði þykir eigi heldur saknæmt.

Víxlaviðskipti við Svein Pétursson, Þorlák Guðmundsson, Sæmund Þórðarson og Þorstein Jónsson.

Ákærði Guðmundur Holberg hafði um alllangt skeið fyrir gjald-þrotið mikil víxlaviðskipti við Svein Pétursson augnlækni, Þorlák Guðmundsson skósmið, Sæmund Þórðarson stórkaupmann og Þor-stein Jónsson kaupmann. Víxlaviðskipti þessi voru aðallega í því fólgin, að menn þessir samþykktu víxla fyrir ákærða, er síðan seldi þá sér til fjáröflunar. Er ákærði í þessu sambandi sakaður um að

hafa fengið vixlana samþykkt með loforðum um fjárhagsleg friðindi til endurgjalds og tryggingar. Þessum ásökunum hefur ákærði neitað, og þykir gegn neitun hans varhugavert að telja hann sannan að sök um refsiverða háttsemi í þessu sambandi.

Seint á árinu 1942 greiddi ákærði Sæmundi Þórðarsyni kr. 5000.00 til fullnægingar kröfu, sem Sæmundur átti á hendur honum vegna vixils, er Sæmundur hafði þurft að innleysa, en sem ákærði hafði raunverulega átt að greiða. Eigi þykir ákærði verða sakfelldur fyrir greiðslu þessa.

Niðurlag.

Fyrir brot ákærða Guðmundar Holbergs, sem hér að framan hafa verið rakin, þykir refsing hans með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga hæfilega ákveðin fangelsi í 2 ár. Skilyrði þykja eigi fyrir, að gæzluvarðhald hans komi til frádráttar refsingunni samkvæmt 76. gr. almennra hegningarlaga.

Fyrir brot ákærða Brynjólfs, sem hér að framan hafa verið rakin, þykir refsing hans með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga hæfilega ákveðin fangelsi í 4 mánuði, en eftir atvikum þykir rétt að ákveða, að fullnustu refsingar hans skuli fresta og hún niður falla, að 2 árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði skilorð VI. kafla almennra hegningarlaga haldin.

Samkvæmt 68. gr. 3. mgr. almennra hegningarlaga ber að svipta báða hina ákærðu kosningarrétti og kjörgengi til opinberra starfa og annarra almennra kosninga.

Samkvæmt 4. mgr. 8. gr. gjaldþrotaskiptalaganna, 19. gr. bókhaldslaganna og 68. gr. 1. og 2. mgr. hegningarlaganna þykir rétt að svipta ákærða Guðmund Holberg ævilangt rétti til þess að reka eða stjórna verzlun eða atvinnufyrirtæki.

Ákærða Guðmund Holberg ber að dæma til greiðslu málsvarnarlauna skipaðs verjanda síns, hrl. Lárusar Jóhannessonar, kr. 5000.00, og til greiðslu kostnaðar við gæzluvarðhald sitt.

Ákærða Brynjólf ber að dæma til greiðslu málsvarnarlauna skipaðs verjanda síns, hrl. Gústafs A. Sveinssonar, kr. 3500.00. Af öðrum kostnaði sakarinnar greiði ákærðu in solidum $\frac{1}{20}$ hluta, en ákærði Guðmundur Holberg einn $\frac{1}{20}$ hluta. Í byrjun dómsins er gerð grein fyrir rekstri málsins, sem hefur verið vitalaus.

Dvi dæmist rétt vera:

Ákærði Guðmundur Holberg Þórðarson sæti fangelsi í 2 ár.

Ákærði Brynjólfur Einarsson sæti fangelsi í 4 mánuði, en fullnustu refsingar hans skal fresta, og niður skal hún falla, að 2 árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði skilorð VI. kafla almennra hegningarlaga nr. 19 12. febrúar 1940 haldið.

Ákærðu eru frá birtingu dóms þessa sviptir kosningarétti og

kjörgengi til opinberra starfa og annarra almennra kosninga, og ákærði Guðmundur Holberg er ævilangt sviptur rétti til að reka eða stjórna verzlun eða atvinnufyrirtæki.

Ákærði Guðmundur Holberg Þórðarson greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, hrl. Lárusar Jóhannessonar, kr. 5000.00, og allan kostnað við gæzluvarðhald sitt.

Ákærði Brynjólfur Einarsson greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, hrl. Gústafs A. Sveinssonar, kr. 3500.00.

Af öðrum kostnaði sakarinnar greiði ákærðu in solidum $\frac{1}{20}$ hluta, en ákærði Guðmundur Holberg einn $\frac{19}{20}$ hluta.

Dómi þessum skal fullnægja með aðför að lögum.

Mánudaginn 23. júní 1947.

Nr. 34/1947. **Bjarni Valdimarsson, Esther Valdimarsdóttir
og Erla Valdimarsdóttir**

(Hrl. Theódór B. Lindal)

gegn

Jóhanni Valdimarssyni

(Hrl. Gústaf A. Sveinsson).

Setudómarar hrl. Einar B. Guðmundsson
og próf. Ólafur Lárusson í stað hrd. Árna
Tryggvasonar og hrd. Þórðar Eyjólfssonar.

Krafa um slit sameignar á fasteign með sölu hennar á opinberu uppboði.

Dómur hæstaréttar.

Kristján Kristjánsson, borgarfégeti í Reykjavík, hefur kveðið upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Áfrýjendur, er skotið hafa máli þessu til hæstaréttar með stefnu, útgefinni 21. apríl s. l., hafa gert þær réttarkröfur, aðallega að hinn áfrýjaði úrskurður verði ómerktur og synjað um framgang hins umbeðna uppboðs, en til vara, að honum verði hrundið og breytt þannig, að salan fari fram með þeim skilmálum, að áfrýjendum verði heimilað að ganga inn í hæsta framkomið boð, og fái þá eignina útlagða gegn greiðslu eins fjórða áhvilandi veðskulda og þess, sem stefnda ber samkvæmt réttum reikningsskilum sem sameiganda að einum fjórða hluta og þess kostnaðar, sem